

The Project Gutenberg eBook of Kullervo, by Aleksis Kivi

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kullervo

Author: Aleksis Kivi

Release date: April 1, 2004 [EBook #11773]

Most recently updated: December 26, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KULLERVO ***

Produced by Tapio Riikonen

KULLERVO

Näytelmä viidessä näytöksessä

Kirj.

Aleksis Kivi

1919.

JÄSENET:

WÄINÄMÖINEN eli WÄINÖ.

ILMARINEN eli ILMARI.

ILMARIN EMÄNTÄ.

LEMMINKÄINEN.

KALERVO.

KALERVON EMÄNTÄ.

KULLERVO |

AINIKKI | heidän lapsensa.

KELMÄ |

UNTAMOINEN eli UNTO.
UNNON EMÄNTÄ.
TIERA.
KÄPSÄ |
WIKSARI | Tieran metsäkumppania.
TIIMANEN |
KIMMO.
KIILI.
NYYRIKKI.
Kaksi paimenukkoa.
Ilmarin palvelija (nais-).
Ilmarin miehiä.
Unnon miehiä.
Eräs sinipiika.
Ilmarin emännän haamu.
AJATAR.

Ensimmäinen Näytös.

(Oikealla puolella Unnon huone, perällä vaihteleva luonto. Unto ja Kiili tulevat vasemmalta).

UNTO. Siis kaikki hyvin.—Mutta tietäisitkö jotain Kullervosta?
Ihmettelen missä nyt oleskelee mies.

KIILI. Kaskea hän kaataa.

UNTO. Nyt muistan, että aamulla hänen, koetteeksi, käskin tähän työhön.—Kuinka käyntelee hän kirvestänsä?

KIILI. Vimmatusti. Matkan päästä salaa katselin, kuinka hän hirsistössä temmelsi.

UNTO. Hirsistössä? Viitaan, tuonne vuoren alle, hänen käskin, vaan en hirsistöön.

KIILI. Parhaassa hongistossa hän kirveellensä peuhasi: hän ristin rastin hirret kaateli, ja sinkoilivat lastut ympärillään, kuin kipenät tulikumasta raudasta; ja riemuten katseli hän honkaa, koska ryskyen se kaatui.—Mutta äkkiin taukoi hän, kirveensä kantoon iski, vihelteli hetken ja sitten rupesi hän kiroilemaan, kiroili ihmiset, maan ja taivaan; ja koska viimein hän vaikeni, niin äänetönnä hän seisoi tuijotellen maahan, ja niinpä hänen jätiin.

UNTO. Näin tekee hän työnsä; hävityspä aina käsialansa on. Täynnä on hän kiukkua, ja riehuu kuin kuohuisi sisällensä palava koski. Ei ole hän ihminen, vaan Hien henki hänessä ihmishaamussa käy.—Lähe luoksensa ja katso, ettei edemmäs hän kurjaa työtänsä jatka.

KIILI. Minä menen, ehkei hyvä kanssansa leikitellä. (Menee. Unnon emäntä tulee huoneesta).

U:N EMÄNTÄ. Vielä sama synkeä muoto, jokohan ero meistä tulleen? Olkoon menneeksi! enpä siitä hirteen läksis.

UNTO. Sinä naasikka, jos tietäisit, niin etpä ihmettelis, että muotoni on synkeä.

U:N EMÄNTÄ. Etkä tahdo mulle tietoa antaa?

UNTO. Uskoisitko, että mietiskelen yötistä unta, joka ei tahdo mielestäni mennä?

U:N EMÄNTÄ. Mitä uneksuit?

UNTO. Että komeasti häitämme vietettiin: kanteleet soivat ja ilovalkeat, joita Kullervo rakenteli, pihalla leimuit.

U:N EMÄNTÄ. Tämä kaikki hyvin.

UNTO. Vuota!—Vieraita suuri joukko meitä kunnioitti, toki kaipasin seassansa veljeäni Kalervoja ja vaimoansa, mutta muistin viimein, etteivät löytyneetkään enään elävain seuroissa, vaan että vuosia sitten heidät kuolemaan saattanut olin.

U:N EMÄNTÄ. Sen ansainneet olivat. Maatkoot makeasti, niin veljesi kuin kälyni myös. Niin kauvan kuin hengittivät, ei ollut meillä rauhaa, mutta huoletoin on elomme ollut siitä asti kuin Kalma heidän

suunsa tukkei.

UNTO. Kahdenpuolin riehui vaino veljesten välillä ja rauhaa toinen toiselle ei suonut. Ne ajat ja riidat veriset muistan ja tahtoisinpa kaikki nyt toisin päätyneeksi.—Mutta loppuun asti uneni kuule: Katosipa iloni kaikki näiden heimolaistemme kohtaloa muistaissani, ja akkunasta katsahdeltiin ulos ilman rantaa kohden. Kova myrsky lähestyvän näky; pimeitä pilviä idästä taivaslaelle nousi ja päivä hämärtyi. Vaaraa mieleni aavisteli ja pianpa oli se päällämme myös hirveällä muodolla.—Äkisti tuleen pirttimme leimahti, sisään ryntäsi liekki joka reijästä ja raosta, suomatta meille auki yhtään pelastuksen tietä; ja tämä oli Kullervon työ. Hän naurulla vastasi hätähuutoomme ja tuimemmaksi vaan aina kiihoitteli tulta, joka viimein sieppasi meidät korkealle kierroksiinsa. Hyypiöinä manalasta nyt riensivät siihen myös Kalervo ja emäntänsä ja sinkoillen tulessa lentelivät, kunnes siipensä kärvennyit, ja tempaisi myöskin liekki heidät, samoin lopulta Kullervonkin, että sekamelskassa keskellä tulta ja sauhua niin kaikki pyöreimme maan ja taivaan välissä. Kohisten nyt pilvet idästä lähestyivät ja edellä kiiti tuima tuulispää, joka meidät, niinkuin jostain korkeasta jyrkästä, viskasi ales pohjattomaan syvyyteen, mutta silloin heräsin toki.—Tämän kaltainen uneni; ja unohtaisinko sen, koska muistelen Kullervoja? Onhan ennustettu, että hän meille surman saattaa.

U:N EMÄNTÄ. Kullervo sun unissasi surmasi, siis surmaat hänen sinä; niinpä selitetään unennäöt. Hän sinulta kuoloansa vartokoon, ja onhan kädessäsi elinkautensa mitta.

UNTO. Ettei niin ole, sen olemme nähneet. Muista, koska häntä menettää koetimme, niin pettyipä neuvomme kaikki ja henki ei lähtenyt Kalervon pojasta. Eihän lapsi pieni loihdinta tainnut, mutta kuolo, niinkuin näimme, ei häneen pystynyt. Tästä kummastuimme ja ymmärsimme jumalten surmaansa ei suvaitsevan; ja pelkäänpä heidän vihansa päällemme lankeevan, jos vielä kerran samaa keinoa kohtaansa yrittäisimme uudistaa. Varoitti myös eräs tietäjä.

U:N EMÄNTÄ. Miksi eivät tämän herjän kuolemata suvaitsisi?

UNTO. Vaiti tästä! sitä kohden ei tuumiamme enään teroiteta; hän eläköön.—Mutta lähestyihän taloamme vieras.

U:N EMÄNTÄ. Ken lienee hän?

UNTO. Käyminen on Ilmarin, hartiat ja musta tukka myös; siinä takoja kuuluisa.

U:N EMÄNTÄ. Ankara vieras; huonettamme siivomaan riennän. (Menee).

UNTO (yksin). Että lähenee hän Untamoisen huonetta, joka vihattu ja vainottu on! (Ilmarinen tulee). Terve tuloa vieraaksemme! Mitkä asiat saattoivat seppä Ilmarisen näille tienoille? Kaiketi neitosten maitoa sinä seliltä soitten ja tunturien lakeilta etsit; sinä teräs-ainetta etsit?

ILMARI. Asiani arvaat, mutta niin hienoa kuin tahtoisin, en toki käsittänyt ole. Käännynpä nyt taasen kotoani kohden.

UNTO. Ja siellä sua odottaa naises nuori, Pohjolan kaunis tytär.

ILMARI. Hauskalla mielellä kotihin käyn, sen todistan.

UNTO. Ja pian, niin toivoa mahdat, hän sepän pienen sulle lahjoittaa, joka kerran alasinta kanssas kilistelee.

ILMARI. Enkö toivois sitä?

UNTO. Mutta eipä suonut onni mulle perillistä ainoaa.

ILMARI. Sulle verinen kohtalo pojan antoi, veljesi Kalervon pojan, jota isän kädellä hoitaa taidat.

UNTO. Tätä pedon sikiötä lapsenani pitäisin? Hän huoneeni kauhistus on, ei ketään hän vääjää, vaan kaikkia uhaten kohtelee; sillä eipä käy hänestä pilaa tehdä, koska on hän joltain peikolta peloittavan voiman saanut. Kovasti itsiäni syytän, että kerran häntä armahdin enkä surmannut häntä ynnä sukunsa kanssa. Nyt en mieli enään käsiäni vereen ryvettää, sitä en mieli tehdä.

ILMARI. Koska näin loukkaus-kives hän on, niin miksi et häntä luotas saata? Myy poika minulle, minä paimenta olen vailla ja tämänmoisen juuri tarvitsisin.

U:N EMÄNTÄ (tulee huoneesta). Tule vieraaksemme, seppä Ilmari, ja elä ohitsemme käy.

UNTO. Asiaa tuumailla tahdon.—Mutta astu kattoni alle, Kalevan poika! (Unto, Ilmari ja U:n emäntä menevät huoneeseen. Kullervo tulee ja viskasee kirveen olaltansa).

KULLERVO (yksin). Kasken kaa'annasta tulen; mutta mitä siitä? Oi! olisivat kaikki puut yksi puu, kaikki kirveet yksi kirves, niinkuin tarina kertoilee, ja minä kirveellä ankaralla tämän taivaskorkean tammen kaataa saisin, niin tietäisinpä mitä kohden.—Vereni polttaa tänäpä, ja mieleni riehuu koska isäni veljeä muistelen. Unto, kuinka kauvan povessani säästelen sua kohtaan vihani tulta?—Mutta kohta sen teen, teen koston työn, koska sovittaa vaan aika, että kerralla kaiken perhees surmata taidan, niinkuin Kalervon perheen menetit sinä. Isäni ja emoni murhasit, poikansa orjaksi teit ja otaansa poltit merkin, josta häpeä ja kirous paistaa. (Kimmo tulee). Tuossa tulee orjakumppanini, Kimmo. Kimmo!

KIMMO. Mitä tahtoo Kullervo?

KULLERVO. Näetkö tätä merkkiä?

KIMMO. Näetkös tätä, joka tässä keskellä otaani irvistää? Sinullepa se ylemmäs on painettu, että keltaiset kiharas sen peittää taitaa, mutta tämä tässä näkyy aina niinkuin pilkku härän ottikossa.

KULLERVO. Siinä, missä miehuus loistaa, istuu meillä tämä variksen-jalka ja polttaa meitä jankaikkisesti, polttaa vielä Tuonen maassa.

KIMMO. Orjia olemme, ikeen alle meidät notkisti kova onni.

KULLERVO. Ei iestä yhtään, mies.—Mutta miksi meitä surman päivänä armahtivat, koska hävitettiin isäni huone ja sen asujamet, paitsi me. Jospa miekka meidätkin silloin kaatanut olis!

KIMMO. Unto, kenties, asiaa ei enään verisemmäksi tehdä tahtonut.— Muistatko tätä kauheata päivää?

KULLERVO. Niinkuin muistelee polvenkorkuinen poika. Synkeät ajat olivat, kaksi veljeä silloin toinen toistaan verisesti vainoivat.

KIMMO. Ensinpä Unto eripuraisuuden siemenen kylvi ja viha kiihtyi vimmatusti, kunnes miekan melskeissä verta laskettiin. Mutta viimein, salaa niinkuin haukka, karkasi Unto joukkonensa isäs huoneen päälle ja surmasi Kalervon perheen. Toki jätti hän meidät, jotka vielä kovempi onni orjuuteen heitti; mutta eipä meistäkään silloin Kalma kaukana ollut. Muistatko, mies, kuinka piennä poikana sinä silloin kuumassa melakassa itses käytit?

KULLERVO. Se jo muistostani on kadonnut.

KIMMO. Koska ottelu kiivain oli, niin väkisin itses emosi käsistä irti riistoit ja ryntäsit tappelijain sekaan, jossa kova vaara isääsi uhkailevan näkyi, mutta tuskin ehdit miekkain vinkunan ennenkuin kaaduit.

KULLERVO.. Seisoinpa silloin lähellä Tuonen rantaa, mutta kiukkuinen kohtalo mun takaisin veti näitä päiviä näkemään. Tapahtuipa niin; mutta hävittäjää kohtaan koston vannonut olen. Kuoleman ja tulen heidät menettämän pitää, ja äänettömyyttä ympäri entistä Untolaa elköön hämmäntäkö muu kuin huuhkain käheällä huudollansa.

KIMMO. Vaiti huuhkaimen huudosta. Sitä muistellessa läpi ruumiini väristys käy.

KULLERVO. Sinua kamoittaa kurjan linnun ääni?

KIMMO. Malta! Koska kohtalomme yhteinen meidät niinkuin veljiksi tehnyt on, niin asian sulle kertoa tahdon. Kuule, mitä sanon: minä murhamies olen.

KULLERVO. Oi Kimmo, mitä ilmoitat!—Mutta mille tuntuu murhamiehenä olla?

KIMMO. Kullervo! kuumasti sydän povessa tytkyy, muisto riutuu ja elon kirkas päivä ehtooksi käynyt on.

KULLERVO. Jotain tämänkaltaista siinä tilassa kuvailut olen ja arvellut mitä tekisin.—Mutta kenen kalmanhaisu sinua vaivaa?

KIMMO. Erään Untolaisen; sillä näiden kahden veljen vihan tähden moni itsellensä toimitti pikimustan sydämmen; minä myöskin osani sain, ja näin oli tapaus: Äskempä Unto miehinesä pahoin isäs karjan riistänyt oli, huhtansa polttanut, laihon juuri terää tehdessä ja kivistelivät mieltäni nämät rosmotyöt, että kosta tahdoin ja pianpa toivoni täyttyi myös.—Metsässä käydessäni erään Unnon miehen kohtasin ja paikalla vasamani läpi selkensä ammuin, että kärki ulos rinnasta tunki. Kiljahtaen kaatui hän ja vereensä nukkui, mutta suohon ruumiinsa hautasin ja haudan sammaleilla peitin. Mutta tehdessäni tätä lenteli ympärilläni huuhkain, ilkeästi huudellen, ja senpä tähden kamoittaa mua vielä tämän linnun ääni. Sillä olenpa katala mies ja muistelen levottomuudekseni, mitä tehnyt olen, vaikka tiedän, ettei käy sitä parantaa.

KULLERVO. Teit sillon salamurhan, mies!

KIMMO. Tämä jääköön tähän; mutta kuule varoitukseni: kätes verestä säilytä ja koston tuumat aivostasi poista; melkein aina työtänsä kostaja katuu, mutta katumuksensa on myöhä.

KULLERVO. Malta: miten elää tässä palvelen sukuni surmaajata?—Mutta Unnolle ei toki hyötyä työstäni oleman pidä, sillä orjana en hälle siivosti askartele, vaan ylpeästi tässä ympärillä käyskelen ja katselen muiden raatamista ja vaiti olen. Mutta tämä sappea tekee, polttaa vertani ja silmät päästäni puhkaista tahtoo. Juuri niin, Kimmo, mutta mitä hankkisi mies? Karkaisinko? Mutta merkityn orjan vangitsevat ja omistajansa käteen tavaran jälleen tuovat. Rupeisinko rosmoksi, metsän vallattomaksi pojaksi? Talven kylmyys rosmon metsistä pakoittaa. Emmehän taida siellä eleskellä sekä kesät että talvet, niinkuin sinipiiat Havulinnan liepehillä? Mutta orjanako tässä Unnon sarkaa kaivaisin sekä sateessa että päivän kuumassa paisteessa? Kiusa ja kuolema! Mutta taasen tässä verkastella näin ja ajan juoksua katsahdella poven halkaista tahtoo ja tukehuttaa vihaisen mielen. Kimmo, oletko vangista vuoressa kuullut? On teräsvuori, joka tuhansia penikulmia korkeuteen kohoaa, tuhansia tunkee syvyyteen ja sama on sen levyys ja pituus. Keskellä tätä vuorta, sen sydämessä löytyy komero, niin pieni, että vanki, joka siellä nääntyy, tuskin kymeröissä mahtuu siinä istumaan, eikä läpeä niin suurta, että hyttynen hengittää taitaisi, juokse tästä tulos raikkaasen ilmaan. Tähän kuumaan ahtauteen vanki ainiaksi tuomittiin, sillä kuolla ei hän saa, vaan tukahtua ikuisesti täytyy, ja ikuisesti enenee kolossaan tulinen kuumuus. Niin hän kauvas kätkeyssä kammiossaan asua saa vuosituhansien kuluessa; mutta tämä on tuska.

KIMMO. Ääretön.

KULLERVO. Oletko ennen tätä kuullut?

KIMMO. En.

KULLERVO. Sen näet. Tässä tukehtua tahdon ja sentähden raikasta ilmaa himoon, himoon koston käydä, nurin niskoin itseni viskata siihen tuulenpuuskaan, jossa kuitenkin hetken uiskennella saisin. (Kiristää Kimmoa kurkusta). Mies, oletko tästä vangista vuoressa ennen kuullut? Oletko kuullut hänestä?

KIMMO. Mitä tarkoitat?

KULLERVO. En tiedä mitä tarkoitan. Mutta inhoittavan salamurhan kerran teit, niinkuin itse tunnustit.

KIMMO. Kullervo!

KULLERVO (aina kiristäen Kimmoa kurkusta). Annas kun koston sen; paikalla tahdon sen kostaa.

KIMMO. Murhaatko minun?

KULLERVO. En, mutta suo, että kuristan sinun, likistän ryysyksi maahan. Olethan salamurhan tehnyt?

KIMMO. Hellitä, ystäväni! (Kullervo hellittää). Malta mitä teet, ja asiasta, jonka sulle ilmoitin, elä sanaakaan hiisku. Sinä kurjan tilani vielä kurjemmaksi tehdä tahdot.

KULLERVO. En tahdo, ja tiedä, että salaisuutes minulla on kuin kätkeytyä vuoren alle.—Miksi kohtelen sinua näin?

KIMMO. Tyynillä teillä aatukses käytä, että veres jähtyä saisi.

KULLERVO. Tyyni olla tahdon ja kylmä, kuin jää: Untoa ja väkeänsä tästälähin katselen, kuin lumiäijä lapsia, jotka hänen tehneet ovat, mutta vaikka oma kättensä teos, se yöllä heitä kuitenkin kamoittaa kuin kuolleen haamu.—Ainiaan tyyni! Elköön rävähtäkö silmä, vaikka järisis ja kukistuis maa! Niin tyyni!—Mikä on tänäpäpä tehtäväs ollut, koska näyt niin väsyneeksi? Kenties viljaa puinut olet tai vetänyt nuottaa kivisellä rannalla?

KIMMO. Karjan jälessä metsässä juosnut olen. Nyt sienä on kosolta ja sienet karjan hajottaa.

KULLERVO. Siivo mies on Kimmo; toki muistan hänen toisenkaltaiseksi, hurjaksi ja itsepintaiseksi, koska isääni hän palveli.

KIMMO. Vuosien kuluessa muuttua taidamme, kuitenkin on meissä aina jotain alkuluonteestamme.

KULLERVO. Mitä muistelet isästäni?

KIMMO. Hän kiivas oli, mutta rehellinen.

KULLERVO. Nuottaako olet tänään vetänyt?

KIMMO. Päivän karjassa käynyt olen, niinkuin sanoin.—Mies, muutos kauhistaa; tämä terävä ja kylmä katsanto on kärkeen. Kelmeäksi poskes käy ja hammasta puret, että kovin paisuu leukas jännelihat. Heitä Hiiteen tämä muoto; mykkä peikko meitä kamoittaa enemmän kuin se, joka kirkuu ja peuhaa.

KULLERVO. Kuinka kauvas luulet vielä iltaan olevan?

KIMMO. Ei kauvas. Mutta jotain vielä sanoa tahdon. Liian pitkän ijän kiusoillemme annat, jos luulet niiden ulettuvan toiselle puolelle hautaa. Tosin Väinö Tuonelasta haastelee ja sen kuumista paateroista, mutta ne tarinoita ovat, ystäväni.

KULLERVO. Kuinka lienee?

KIMMO. Kaikki synkeä kuolo päättää; tämän veliriidan myös, josta nyt kärsimme, se viimein sovittaa ja ikuisen rauhan tuo.

KULLERVO (huoaten äkisti ja syvään). Miksi eivät käyneet sovintoon, koska elon päivä vielä molemmille paistoi? ja kaikki olisi nyt toisin. Iloisesti nyt asuisimme Kalervolan avarassa pirtissä, joka keskellä peltoja lakealla kunnaalla seiso, ja metsät, joissa murisit karhut ja kuhertelit terret, ympäröitsivät tämän tienoon. Hauskasti, Kimmo, siellä eläisimme.—Voimallinen aika, lievitä sun kankaastas se verinen kude, joka kahdesta veljestä siihen revittiin! Käännä pyöräs ympäri ja kiiritä se entisyyteen takaisin, kunnes lapsena, mutta tällä tiedolla, kotovuoren harjanteella seisoin ja ravistelisi kihariani pohjatuuli! Siinä pyöräs pysähtyä saisi ja kääntyä taasen pyörimään eteenpäin pitkän ääretöntä avaruutta; mutta tietäisinpä silloin kuinka häntä seuraisin. Kahden veljen viha silloin vielä äänetönnä idäntöis, ja koska ulospuhjeta se tahtois, niin Väinön kannel, niin matkaan saattaisin, sen kohta tukeuttaisi, rauhan tekisi ainiaksi ja kättä puristaisit Kalervo ja Unto ikisovinnoksi. Silloin vuoden kierrellessä vuoden perään miehistyä kelpais isän ortten alla ja Metsolan linnoissa piehtaroita, kirkas keihäs kädessä. Sodalla tulisella kävisimme Pohjolaan, perikatoon hävittäisimme ylpeän suvun ja voiton pauhinalla sieltä kääntyisimme, eikä kenkään enään rohkenisi Kalevan kansalta veroa vaatia, vaan nousisi meille aina vapauden jalot päivät. Silloin, Kimmo, silloin kelpais täällä elää tämän korkean sinertävän katon alla, jonka pielet kaukarannalla seisovat.—Mutta näinpä itseäni kiusaan, katsellessa löyhkäävältä tienoolta onnen kaukaista maata, joka eteeni nousee, kuin korkea, kultainen hongisto, mutta toisella puolella mahdottomuuden merta. Nähdessäni tätä, kiertoilen tässä, ja ilma, jota hengitän, on kirouksen, sumu ja kaasu. Mutta väsyneeksi tunnun ja uni silmäkansiani painaa: nyt maata menen sammalvuoteelleni metsässä, kaikki unohdan ja nukun. (Unto ja Ilmari tulee huoneesta).

UNTO. Kullervo, nyt huoneeni jätät ja Ilmaria seuraat, sillä hänelle myin sinun orjaksi, hän tehköön kanssas mitä tahtoo.

ILMARI. Paimenen viran sinulle annan, ja jos siivosti itses käytät, niin hätä päällesi ei käymän pidä, mutta mielisitkö juonitella, niin kyllä sun ohjata tiedän.

UNTO. Kaunokautoiset kenkäs tästälähin—pahasti kyllä—soihin sotkea saat ja puitten oksiin kiharasi repiä, joita nyt niin ylpeästi ravistelet.

KULLERVO. Koska vielä kerran sinun tapaan, niin silloin niinkuin Hiisi niitä ravistelen.—Mutta mikä oli hintani?

UNTO. Mitä huolit sinä siitä?

KULLERVO. Mitä miehestä maksettiin?

U:N EMÄNTÄ (huoneen ovelta). Viisi viikatteen terää hintas oli, sinä kehno orja. (Katoo).

KULLERVO. »Vähässä paljo seisoo».

ILMARI. Nyt tielle itses varusta, Kullervo!

KULLERVO. Minä seuraan sinua: tässä vaate-aittani on, kalukätköni ja raha-arkkuni, tässä ovat kaikki. Tämä veitsi vyölläni tässä, muisto isältäni, on tavaranani ainoa. Minä seuraan sinua niinkuin uskollinen rakkis. (Unnolle). Nyt jätän sinun, mutta kohtaan sinun kerran vielä, ja siihen asti elä yhtään yötä rauhassa makaa, kunnes viimein lähestyn ja nukutan sun ainiaksi.

UNTO. Mene, ja elä koskaan enään tule.

KULLERVO. Kerran tulen.

ILMARI. Lähe nyt ja elä keskustele! (Menee).

KULLERVO. Tässä olen. (Seuraa Ilmaria).

UNTO (itseksseen). Musta sanansa syvälle mieleeni painuu ja öitten levon, sen tiedän, multa vie. Surma ja kuolema se mies murhan himossa kerran päälleni ampuu. (Menee huoneesensa).

KIMMO (yksin). Niin erosit meistä ja ehkä näimme toinen toisemme viimeisen kerran.—Niin yksi kaupaksi pantiin, toinen ehkä toistaiseksi säästettiin, sillä onhan onnemme osa seisoa myytävänä kuin naudat. Mutta mitä ei auttaa käy, se sillään olkoon, sen mukaan itseänsä asetella tulee ja muistaa, että ehtoo päivän perii. (Nyyrikki tulee).

NYRIKKI. Päivää, mies!

KIMMO. Sinäkö näillä seuduilla? Kuinka onnistuu linnustus?

NYRIKKI. Nyt ei huolita siitä.—Minä tiedän ihmeitä.

KIMMO. Kertoopas ne.

NYRIKKI. Mitähän tekisit, jos sinulle jotain ilmoittaisin, sanoppas?

KIMMO. Enhän tiedä mistään vielä. Ketä kosevat asiat?

NYRIKKI. Kolmea miestä kumminkin: Kalervoa, Kullervoa ja Untamoista.

KIMMO. Kenties on Kalervo manalaisena silmissäsi kummitellut?

NYRIKKI. Ei manalaisena, vaan täydessä lihassa ja veressä niinkuin mekin. Hän elää ja vaimonsa myös, ja onpa heillä kaksi tytärtäkin vielä.

KIMMO. Miksi haastelet noin?

NYRIKKI. Haastelen, mitä olen nähnyt omilla silmilläni.

KIMMO. Missä olet heitä nähnyt?

NYRIKKI. Erämaassa. Kalalammin niemen kärjessä mökkinsä seisoo. Siellä, vieroitettuina mailmasta, he asuvat ja Tyrjöseksi kutsuu Kalervo itsensä. Minä tiedän sen, koska olen tuvassansa maannut kaksi yötä.

KIMMO. Kuinka tiedät hänen Kalervoksi?

NYRIKKI. Satuinpä, heidän huomaamatta kuulemaan kanssapuhettansa, josta tulin asian jäljille. He istuivat sillon järven rannalla ja haastelit keskenänsä menneistä ajoista, muistuttelit pientä poikastansa Kullervoa, jonka luulevat kuolleeksi. Tästä kummastuin minä, mutta tunsinpa nyt nuo kasvot entisen Kalervon ja emäntänsä kasvoiksi. Jos ei tämä ole tosi, niin leikkaa kurkkuni poikki.

KIMMO. Mutta annoitko jotain heille ilmeiksi?

NYRIKKI. Enhän ollut mieletön. Olis pian tullut perässä ja tappanut.

KIMMO (itseksseen). Tämä taitaa olla mahdollista. (Ääneensä). Mutta mitä ai'ot tehdä nyt?

NYRIKKI. Ilmoittaa kaikki sekä Kullervolle että Untamoiselle.

KIMMO. Kullervo ei kuulu enään Unnon väkeen; hän myyty on toiselle isännälle.

NYRIKKI. Peijakas! Mutta Unnon kuitenkin täytyy saada asiasta tieto.

KIMMO. Et sanaakaan tästä kellenkään hiiskua saa, et Kullervollenkaan. Minä tahdon lähteä tiedustelemaan, kuinka laita on, ja olisko niinkuin sanot, niin parhaaksi kaikki toimitan minä, mutta sinun täytyy olla ääneti. Muista mitä sanon!

NYRIKKI. Mutta asia on tätä laatua...

KIMMO. Ei yhtään väitöstä. Jos kirahdat tästä yhdellekin auringon alla, niin oletpa kuoleman mies, koska sun kohtaan; sen vannon.

NYRIKKI. Hyvä ystävä, minä olen ääneti kuin kiiski kiven alla, en jalkani alustallekaan kuiskaa tätä tietoa.

KIMMO. Tee se ja lähe matkoihis!

NYYRIKKI. Kas kas, kuinka olet äkeä, veljeni! Etkö salli mun pikimältään pistää itsiäni sisään Untolan pirttiin?

KIMMO. Sitä, Jumal' avita! en salli. Paikalla nyt jatka tiesi!

NYYRIKKI. No no; voidaan hyvin sitten. (Nyyrikki menee).

KIMMO (yksin). Varman tiedon asiasta tahdon. Erämaahan nyt kiirehdin ja löytäisinkö entisen isäntäni, niin enpä tänne takaisin käänny, vaan yhdessä siellä Kimmo, Kalervo ja Kullervo kalastelevat ja metsissä käyvät.—Luulenpa vielä pilvisen taivaan kirkkaaksi käyvän ennenkuin iltaan kallistuu päivä. Se valkenee.—Untamoinen, hyvästi jää! sillä aaveksinpa, etten näe sua enään. (Menee).

Toinen Näytös.

(Metsänen seutu. Kullervo paimenena tulee, sivullaan vyössä riippuu tuohikontti ja torvi).

KULLERVO (yksin). Tässä lakeus, jota jo kiivaasti nähdä himosin, tunkeissani läpi tiuhan metsän. Äärettömäksi sen luulin, mutta vapaasti hengitän taas ja lepään kunnes jähtyy otsani; sillä olihan metsässä kuumempi kuin tässä paistavan auringon alla.—Aurinko, pyöri kiireesti lännen alesmäkeä ja päivästä päätös tee! Tätä pyytää paimen, joka loimostas ja kääntelevästä varjosta ajan kulkua mittailee. Varjo lännestä itään kiertyy, päinvastoin sinun tarhas juoksua, joka koillisesta alkaa ja päättyy luoteiseen, piirtäen avaruuteen ankaran kaaren. Heleä loimo, sinä kultaisia säteität ... .. Oi Kullervo! käytkö polkuja kurjan paimenen? Niinpä käyt, mutta pilkaksi käyt tämän yhden päivän ja vihasi aittaani, sydämmeesi, kokoilet myrkyä myrkyn päälle, ja tämä ihanata on.—Mutta kuinka seisoo varjo nyt? Ihan pohjaa kohden; nyt puolipäivä on ja paimenen syödä pitää. Syön, mutta pilkaksi syön, pilkaksi.—Mitä annettiin evääksi paimenelle? (Ottaa leivän kontistansa). Oletpa sileä päältänähdän, mutta sisässasi ehkä silkkoa löytyy. (Leikkaa veitsellänsä leipää). Mikä vastus siinä? Kivi leipääni leivottu on, ja siihen veitseni pilasin, veitseni, muisto isältäni. Sinun juones, sepän äkeä emäntä, tämä oli ja pistosanat, eilenehtoiset, näin kostit; sillä purema ja pistos puheeni olkoon, missä orjana mua katsellaan. (Viskasee leivän pois). Tyhmästi kostit, mutta paha oli tahtos toki mua kohtaan, sinä Hiien portto; mutta koston vannon kosta vastaan.—Paimen itse karjansa pedoksi nyt muuttuu, ja naudoistasi, ilman emäntä, ei sinun enään sarveakaan näkemän pidä. (Viskasee konttinsa metsään). Kaitsemisesta jo tarpeeni sain ja virkani hyvästi jätän.—Tämä päivä, tätä ennen niin pitkä, nyt ehtoosen kiirehtii kuin nuoli ja päättyy pauhinalla. Juones, Pohjolan tytär, nämät hetket lyhensi ja tyyneyden kiusan myrskyn kohinaksi muutti; sillä ennen iltaa on karjas hävitetty ja ilovalkeana huonees loistaa.—Tämänmoista jotain toivoin, ja olkoon niin, kuin vaan ilman äärtä on. Hyvä tahi paha, yhtä kaikki!—Jos loihtia taitaisin, niin metsän petoja joka tuulesta saattaisin tänne ja aterian heille rakentaisin. (Ajatar tulee). Ken sinä, jonka muoto niin hurja on ja hävytön?

AJATAR. Se, joka toivos täyttää taitaa.

KULLERVO. Mitä toivoin?

AJATAR. Metsän petoja tänne.

KULLERVO. Miksi?

AJATAR. Karjan surmaksi ne saisit, että naisen pilkan maksaisit, joka kiveä sun antoi leipänä kantaa.

KULLERVO. Jotain tietävän näyt. Mistä olet, mikä nimes on ja toimitukses?

AJATAR. Ajattareksi mua kutsutaan, asuntoni vuorten vinkalo on ja virkani: ihmisiä vainota. Lempo ja maahiset mua palvelevat ja heidän avullaan voin paljon matkaan saattaa.

KULLERVO. Sinä Hiien heimoa olet?

AJATAR. Emoni isä ankara Hiisi on.

KULLERVO. Sukua näin suurta, niin ehkä olet harjaantunut loihtimisessa. Tee, mitä taidat, noidu tänne kaikki metsän pedot, ja mässätkööt karjassani!

AJATAR. Sen kohta teen, mutta elköön pysäykö koston siihen, vaan vanno minulle, että Ilmarisen koko perheen hävität!

KULLERVO. Vannoisinko sinulle, ämmä?—Mutta totuus on, että sepän huoneen jo itse polttaa päitin.

Sen tänä ehtona teen, mutta verta en toki vielä laske. (Sinipiika tulee vasemmalta). Ken tulee tuossa? Ken olet sinä houru, joka kannat muotoa näin armasta ja hymyelet niin makeasti mailmalle, jonka menoa viisaan kirotta täytyy?—Pois tämä muoto, tyttöseni! se ei maksa vaivaa, usko minua, ei maksa se vaivaa.

SINIPIIKA. Murhetta nähdessäni, sen muodon kannan; mutta iloitsenpa, koska täällä iloa havaitsen.

AJATAR. Viekotustaan kavahda: se muoto niin viaton ja vakaa, se viisaan pettää. Poistaa tuo sinun täytyy.

KULLERVO. Sen teen, mutta enpä toki sinun käskystä, ilkeä Ajatar. Luuletko, että vallassasi olen tai että edes suosiostras huolin, vaikkas mahtavakin olisit? (Sinipiialle). Kuitenkin olet sinä, imelähuulinen impi, mulle vielä vähemmin armas ja parasta, ettäs siirryt meistä pois; mutta mielin kuitenkin kysyä ken olet ja mikä virkas on?

SINIPIIKA. Metsola kotoni on ja siinä myös virkaani harjoitan. Minä vaeltajalle hyviä neuvoja annan, eksyneelle osoitan oikean tien ja murheellista lohdutan.

KULLERVO. Impi, sun elämäs on autuus.

AJATAR. Hän kiemailee, kiemailee.

SINIPIIKA. Kullervo, vielä valjeta taitaa kohtalos synkeä yö; sentähden mieles masentua anna ja kuule mitä sanon!

KULLERVO. Myöhään tulit, Havulinnan impi, myöhään.

SINIPIIKA. Ellös toivoa kadottako.—Kiurun viserryksen korkeuden kumosta kuulet, malta se merkki!

AJATAR. Korpin raakumisen vuoren jyrkältä kuulet, malta se merkki!

SINIPIIKA. Korpin ääntä en ymmärrä, mutta pieni kiuru sanoo, että Kullervon onnen tähti vielä kiiltää taitaa.

AJATAR. Kiurun ääntä en ymmärrä; mutta musta korppi sanoo, että koska lumivalkeaksi hän muuttuu, silloin kiiltää Kullervon onnen tähti.

KULLERVO. Hyvin ennustettu, Ajatar.

SINIPIIKA. Kullervo, sun isäs ja emos, he elävät vielä.

AJATAR. Sen valehtelet.

KULLERVO. Sinä huono tietäjä.

SINIPIIKA. Ilkeä vaimo, joka pahuudesta iloitsen!

AJATAR. Totuutta haastelen ja vihaan valhetta, joka kielestäs virtaa.

SINIPIIKA. Minä en valehtele.

AJATAR. Sen teet, sinä maikaileva vauva. Jos tahtoisin, niin tuulen kierroksissa sinun puhaltaa taitaisin aina Lapin tuntureille.

SINIPIIKA. Siihen puuttuu sinulta voimaa.

AJATAR. Ellös vihaani kiihoitelko.

SINIPIIKA. Sitä en pelkää.

KULLERVO. Riitanne katkaista tahdon. (Ajattarelle). Sinun palvelukseeni otan, mutta eron tämä toinen saa.—Lähe tästä, nuori nainen!

SINIPIIKA. Oman onnes tähden tee se itse pian, kiirehdi tästä koillista kohden, kunnes ehdit järvelle, joka Kalalammiksi kutsutaan! siellä asuvat isäs ja äitis.

KULLERVO. Tiedä, neito, että kymmenittäin talvia sitten tuiskunut on ja kesiä viheriöinnyt, koska he tuhaksi ja tomuksi tulit. Kalman kankaita he parhaallaan samoilevat.

SINIPIIKA. Sama aurinko, joka meille paistaa, paistaa heille myös, ja heidän asuntonsa on pieni mökki kuusistossa Kalalammin partaalla.

KULLERVO. Mutta surma heidät kohtasi tulessa ja liekissä. Kuuletko mitä sanon?

SINIPIIKA. Tulesta he pelastuivat kenenkään tietämättä ja pakenivat erämaihin, jossa vielä elävät.

KULLERVO. Tuska ja kuolema! Olisko se totta? He eläisivät vielä!—Mutta olkoon niin; en tahdo heistä tietää, en tahdo. Ei kelpaa enään tämä maa päiväpaisteelle sille, se pimeyttä, sadetta ja myrskyä tahtoo, koston myrskyä, ja sade olkoon verenvuodatus, koska rosmona metsän pimeydestä käyn.—Jätä meidät tyttöseni, ja elä tarinoillas kostoani pilaa! Mene tiehes, valheen neito ihanassa haamussa!

SINIPIIKA. Niinkuin onnes, poistun sinusta nyt ainiaksi. Nyt vasta mies mieletön, kavahtaos jumalten vainoa. (Menee).

KULLERVO. Kaikki menkää, niin jumalat kuin sinä! Yksin öisillä ahoilla Suomen saarta samoilla tahdon, yksin niinkuin mäyrä, jonka huvitus pimeys on. (Ajattarelle). Mutta miksi viivyttelet sinä? Käy toimeen ja tee parastas; työssä onpi maksus.

AJATAR. Malta: jo ennen tuon pilven välttymistä päivän kasvoin edestä on ilman karja surmansa saanut. (Menee).

KULLERVO (yksin). Miksi onpi sydämeni jaettuna vielä ja kahdakkielin haastelee? Mutta tästälähin kuulla tahdon vihan ääntä vaan ja koston kuiskausta. Sepä sopii hänelle, joka päättänyt on jättää pirttien suojan ja metsiin asumaan mennä, jossa ystävänsä ainoa on loimottava nuotiovalkea. Siellä me kuin veljet toinতোisemme kättä likistelemme, koska talven myrskyt käy ja taivaan tähdet välkkyy. Metsässä asua tahdon; kontoni syvä maan povessa ja valkeani kuusen juurella mua talven kylmistä suojeleman pitää. Niinpä asuntoni tästälähin; ja koska lakeuksilla näyn, niin kauhistukoot. (Nyyrikki tulee kiiruulla).

NYYRIKKI. Oletko tämän karjan paimen?

KULLERVO. Se olin, mutta hetki sitten tämän viran annoin pois.

NYYRIKKI. Kellen annoit sen?

KULLERVO. Ajattarelle.

NYYRIKKI. Ellös juonitelko. Tämä karja, sen tiedän, on Ilmarin ja sinä hänen paimenensa, mutta et nautojesi avuksi riennä, vaikkas näet, kuinka pedot heitä ahdistavat. Mies, miksi seisot tässä niinkuin ei mitään tapahtuis?

KULLERVO. Viisautta itselleni kokoon.

NYYRIKKI. Tätä kootessas kohtaa Ilmaria vahinko näin ankara.

KULLERVO. Vahingosta viisaaksi tullaan.

NYYRIKKI. Oletko järjetön, mies? Käy kanssani, ja peloitetaan pois nämät pedot; yksin en rohkene heitä lähestyä, koska on heitä noin hirveän paljon. Katsos, kuinka iskee susi hampaansa Kyydön kurkkuun tuossa. Nyt lehmän kaataa, nyt.

KULLERVO. Tästälähin, joutuisinko vielä paimeneksi, tiedän, kuinka estän tämänlaisen pahan.

NYYRIKKI. Kuinka?

KULLERVO. Etten toisten salli hänen noin iskevän hammastansa lehmän kurkkuun.

NYYRIKKI. Etkä tee sitä nyt?

KULLERVO. Ensin leikin nähdä tahdon, ja onpa se hauskaa. Kuules tätä pauhinaa!

NYYRIKKI. Se sinua huvittaa?

KULLERVO. Sydämmestä.—Mutta ken olet sinä, joka tähän ilmestyit niin kiltisti kieltä pieksemään?

NYYRIKKI. Nyyrikki on nimeni.

KULLERVO. Terve, metsän ankara jumala! Näin vähäinen ja killisilmä?

NYYRIKKI. En ole Nyyrikki Tapion poika, vaikka nimeänsä kannan, joka pilkoilla onkin minulle annettu—mutta yhtä kaikki—vaan olen linnustaja Nyyrikki, ja totinen ihminen niinkuin sinäkin.

KULLERVO. Lähe sitten ansahilles ja terrentarhoilles ja minut yksin jätä tähän karjani kanssa.

NYYYRIKKI. Katsos, ei ole sinulla nautaa ainoakaan enään, kurja paimen!

KULLERVO. Lähe pian!

NYYYRIKKI. Minä lähen. Ethän, hyvä ystävä, minua selkään pane, vaikka vähän nuhtelinkin sinua? Mutta siinä tarkoitin sua kohtaan hyvää.

KULLERVO. Hyvää! Käy kápälämäkeen, jos elää tahdot?

NYYYRIKKI. Jos elää tahdot? Mitä tarkoitat, mies uljas ja iloinen? (Itseks.) Vihaiselta hän näyttää ja pian ihmeitä kanssani tehdä taitaa. (Äänensä.) Ethän minua selkään pane, vaikka tyhmyydessäni sinua äsken vähän soimasin.

KULLERVO. Sinä mieleni vimmaat.

NYYYRIKKI. Kuuleppas, mies, mitä sinulle ilmoitan: Erämaassa elävät vielä isäs ja äitis. Minä tiedän sen, mutta elä Jumalan tähden sano Untolan Kimmolle, että kuulit tämän minun suustani.

KULLERVO. Tahdotko mennä? (Nostaa ylös suuren kiven maasta ja viskasee sen Nyyrikin perään, joka pakenee juosten). Kiitä jalkoesi nopeutta, ettäs pelastuit, sun muuten tämä kivi luonnottomaksi aineeksi runtonut olis.—Nyt Ilman kartanoa kohden päivätyötäni päättämään ja siitä suorasti Untolaan käy kostoni tie. (Menee).

Näytelmälaitosten muutos.

(Ulkopuolella Ilmarin huonetta, joka seisoo vasemmalla; perällä näkyy kunnaita, laaksoja ja järviä. Ilmarin emäntä tulee huoneesta).

ILMARIN EMÄNTÄ. (Yksin). Lähestyy jo ehtoo, kuusi mustenee ja mänty mäellä tuolla harmaana haamuna seisoo; tämä, pilvisenä päivänä, merkki paimenella on, että ilta likenee. Mutta miksi viipyy paimenemme tänä ehtona? Korven rannalla jo torvensa kaikuman pitäis ja kilisemän kellot. (Eräs naispalvelijoista tulee oikealta). Karjaamme, tyttöni, ei kuulu, vaikka ehtooksi jo hämärtyy.

PALVELIJA. Pilvet päivän himeäksi tekivät ja sentähden ei malttanut paimen kohta yön ja päivän rajaa.

I:N EMÄNTÄ. Kovin toki tänään paimenta pilkkasimme, koska saatoimme häntä kiveä kantamaan. Tämän tähden hän ehkä mielellä kyllä katkeralla ensimmäisen päivänsä paimensi.

PALVELIJA. Kielensä tähden ei ansainnut hän muuta.—Mutta ken tulee tuossa? Nyyrikki, se kerkeäjalkainen. (Nyyrikki tulee oikealta).

NYYYRIKKI. Terveys ja rauha Pohjan kaunoiselle!

I:N EMÄNTÄ. Sinä metsästä tulet ja olet kenties karjani nähnyt, jota Kullervo kaitsee?

NYYYRIKKI. Hän koreasti kaitsee, kaitsee niinkuin vuohi huhtaa. Näkyy kuin metsän petojen kanssa olis hän yksissä tuumissa surmaksi karjalle.

I:N EMÄNTÄ. Onnettomuutta aavistan. Nyyrikki, sinä haastelet kuin olis tapahtunut joku vahinko.

NYYYRIKKI. Vahinko suuri, sen itse näin.

I:N EMÄNTÄ. Mitä näit?

NYYYRIKKI. Kuinka sudet komean karjas hävittivät.

I:N EMÄNTÄ. Ei huvita se vale.

NYYYRIKKI. Pian pitää sanani toteen käymän: yösen lähestyvän näet—nyt aurinko itsensä näyttää, mutta juuri vaipuessaan mäen taakse tuonne— mutta karjastas et yhtään nautaa vielä näe.

I:N EMÄNTÄ. Täytyykö uskoa mitä haastelet? Vahingon tämänkaltaisen poistakoon pilvien jumala! Kuinka sanoit? Kaikki karjani hävitetty?

NYYYRIKKI. Ei ainoatakaan henkiin jäänyt.

PALVELIJA. Mutta seurasihan karjaamme paimen; missä löytyi hän petojen päälle karatessa?

NYYRIKKI. Juuri vieressä, mutta katsellen riemulla veristä leikkiä. Jos olisi kanssani hän apuun käynyt, niinkuin tahtoin, niin huiskahtaispa vielä monen hatasarven häntä; mutta se tulenruoka ei paikastakaan liikahtanut, vaan käänsi pilkkaksi mitä hänelle haastelin. Yksin en rohjennut petoja lähestyä, koska oli heitä lukematon joukko, vaan täytyi minun katsella kuinka naudat surmattiin. Minä kiljuin kiukuissani hänen edessänsä, haukuin hänen päästä kantapäähän asti ja yritin jo panna häntä selkäänkin, mutta onnekseni äkkäsin hänen monta vertaa vahvemmaksu minua. Noin korkean kiven, uskottenko? noin korkean kiven hän maasta tempasi ylös ja nakkasi perääni, mutta Ukolle kiitos, joka minulle syntyessä antoi näin norjat jalat.

I:N EMÄNTÄ. Kadottanut siis olen viljani kultaisen! Kaikki surmansa saaneet, Nyyrikki?

NYYRIKKI. En ihmettele, että murhe sinun saavuttaa.—Kaikki surmansa saaneet; ei auta.

PALVELIJA. Missä näit tämän onnettomuuden?

NYYRIKKI. Kumminkin penikulman matkaa tästä, Seunamäen ahoilla.

I:N EMÄNTÄ. Vihoissansa karkoitti hän karjansa näin kauvas.

PALVELIJA. Mutta tiedä, jos valhettelet, niin sitä valhetta eipä sinun hyveksimän pidä.

NYYRIKKI. Pääni sepän väkivasarata maistakoon, jos ei ole kaikki totta, mitä teille haastellut olen. (Kullervon ääni kuuluu oikealta). Siinä paimen mutta missä karja?

I:N EMÄNTÄ. Missä on karjani, mies, missä on karjani? (Menee kiireesti oikealle).

NYYRIKKI. Emäntäiseni, kuule, mitä virkkaan: elä sanaakaan hänelle ilmoita, keltä asiasta tiedon sait, hän muuten pian lyö mun hengeltä pois, sen hän tekee. Sinäkään, tyttöni, et hiiskune hänelle mitään, että täytyi minun kannella päällensä. Hän on hirveä ja ennenkuin tiedämmekään, nykistää meidät molemmat.—Hän tulee. Menen vähän verhoon, mutta astun esiin, koska parhaaksi näen.

PALVELIJA. Se uljas Nyyrikki!

NYYRIKKI. Teet niinkuin sanoin, piikaseni: et mainitse hänelle mitään, mitä haastellut olen. (Poistuu vasemmalle. Kullervo ja I:n emäntä tulevat oikealta).

KULLERVO. Hyvin kaikki.

I:N EMÄNTÄ. Mihin saatoit karjani? Sano pian!

KULLERVO. Metsässä kuleksivat mustakuonoiset, nopeasti parhaallaan maata varvastelevat, mutta ei kuitenkaan omilla jaloillaan.

I:N EMÄNTÄ. Vastaa suoraan, mies!

PALVELIJA. Tiedä, että pieksiäiset sinulla varteissa on.

I:N EMÄNTÄ. Missä ovat lehmäni, hatasarveni kaunoiset?

KULLERVO. Häntyrien maarussa nyt sukevasti liukkuvat; kyyti on heillä ilman maksotta.

I:N EMÄNTÄ. Ovat siis surmatut?

KULLERVO. Kaikki.

I:N EMÄNTÄ. Onneton paimen!

KULLERVO. Onneton hän oli, sillä ikävä on elo Paimelassa, ja sentähden sen päätin riemun pauhinalla. Ilokseni katselin sitä leikkiä veristä ja nousivat taasen rintani palkeet.

I:N EMÄNTÄ. Miksi teet syys suuremmaksi kuin se on? En usko, että huolimatonna katselit, kuinka raatelivat karjani metsän pedot. Sano, että vahingon kohdatessa, lehmistä eksyit pois, niin koetanpa rangaistustas lievittää.

KULLERVO. Toisin kuitenkin on asia: itse naudoillesi surman saatoin, ja että kaikki niin pikaisesti kävi, siitä kiitän Ajatarta, joka sudet kaikista ilmoista karjaani joudutti; käskystäni tämä tapahtui toki.

I:N EMÄNTÄ. Sinä Hiien heittiö, peikko, miksi tämän teit?

KULLERVO. Sinä kiukkuinen emäntä, miksi paimenesi leipään leivoit kiven?

Mutta minkätähden torelen tästä päälles, koska kaikki onnekseni kääntyi?

PALVELIJA. Siis tulis sinun meitä kiittää, vaan ei kostaa, koska sinulle onnen saatoimme.

KULLERVO. Kostossapa onneni, juuri siinä, että näin on käynyt: tästä jotain tehdä taitaan.

I:N EMÄNTÄ. Mitä siitä tehdään, kohta sun näkemän pitää. (Palvelijalle).
Anna tieto Ilmarille, riennä!

PALVELIJA. Hän pajassa on, ja pian hänen tänne saatan. (Menee oikealle).

KULLERVO. Hän tulkoon ja miehensä kaikki, vasaroilla ja pihdeillä.

I:N EMÄNTÄ. Orjako näin korskailee?

KULLERVO. Orja! Ellös mainittako sitä sanaa.

I:N EMÄNTÄ. Miksi en, koska orjaksi merkitty olet ja orjana ostettu?

KULLERVO. Puhees taitaa sokeaksi, hurjaksi mun saattaa. Vaikene, vaimo!

I:N EMÄNTÄ. Minä edessäsi vajjeta? Hävytön! Miksi karjani menetit, sinä villisusi, peto?

KULLERVO. Niin, kuin ei vaan orja.

I:N EMÄNTÄ. Orja, viheliäinen orja!

KULLERVO. Tuli ja leimaus! (Lyö veitsellensä I:n emäntää rintaan).
Veitseni pystyy vielä.

NYYRIKKI. (Juosten vasemmalta yli teaterin). Murha, murha! Tänne rientäkää! Murha! (Katoo oikealle. Palvelija tulee).

PALVELIJA. Ken huutaa murhaa?—Onneton hetki! Emäntä tapettu on! Ken on tehnyt tämän? (Emännälle). Heräy ja toinnu, näytä vielä kerran mailmalle lempeät, siniset silmäs. Mutta hän kylmenee. (Kullervolle). Mies, sinun tekos tämä on? (Työntäisee häntä vasten rintaa). Sinä pahahenki, sinä hänen tapoit!

KULLERVO. Sen tein. Onko hän kuollut?

PALVELIJA. Kuollut, ijankaikkiseksi. Tässä tulee meidän miehiä.
Rientäkää! (Nyyrikki ja muutama Ilmarin miehistä tulevat oikealta).

NYYRIKKI. Tuossa hän seisoo. Suomikaat hän ensin, sitten nykistäkää, tappakaat, niinkuin hän emäntänne tappoi. Karatkaat kiinni häneen kaikki yksimielisesti. Kas niin! Hyvästi löylyttäkää häntä.

1:N MIES. Onneton, mitä olet tehnyt?

2:N MIES. Sinä hänen murhasit?

PALVELIJA. Jääkylmänä makaa tässä Pohjolan tytär, jos häntä arvossa piditte, niin kuolemansa kostakaat. Kitukoon murhamiehensä, kitukoon, että mailma kauhistuu.

NYYRIKKI. Aika mekosti häntä pieskää.

PALVELIJA. Miksi viipyy Ilmarinen?

NYYRIKKI. Hän viipyy lähteellä; toki näen hänen lähestyvän. Tuossa hän tulee.

KULLERVO. Mikä on aikomuksenne miehet?

1:N MIES. Hyvin ansaittu rangaistukses!

2:N MIES. Rangaistus kova.

NYYRIKKI. Ensin päivän pitkät pieksiäiset, sitten kuolema.

KULLERVO. En usko sitä. Pois! (Viskasee äkisti tyköönsä miehet, jotka kiirivät nurin hänen ympärilleen).

NYYRIKKI. Sinä riivattu, mitäs teet?

PALVELIJA. Enemmin voimaa tänne, enemmin voimaa ja väkeä!

KULLERVO. Ole huutamatta, neito; tässä minua ei kuriteta.— Laveammaltakin kostoni liekin taitaisin riehua antaa, mutta täksi kertaa olkoon tässä kylliksi.—Nyt vapaa olen ja asetan tieni, mihin mielin; se metsiin käy. (Menee).

PALVELIJA. Niinkö annatte hänen mennä?

1:N MIES. Mitä taidamme tehdä?

NYYYRIKKI. Se on Hiisi itse.

PALVELIJA. Tällä hinnallako pääsee emäntämme surmaaja, kauniin Pohjolan tyttären murhamies? (Kullervon torvi kuuluu).

1:N MIES. Ken voi häntä hallita?

2:N MIES. Ei tämä väki.

PALVELIJA. Mutta missä ovat joutsenne? Ampukaa se peikko, lähettäkää hartioihinsa tulinen nuoli.

1:N MIES. Metsän rannan hän ehtii jo ja katoa. Tuossa tulee seppä itse.

ILMARI. Miksi tämä meno?

PALVELIJA. Nyt valita ja itke, Ilmari, koska kuolleena naises löydät. (Ilmari ryhtyy emäntäänsä). Tämän teki paimenesi, Kullervo.

ILMARI. Oi päivä hirmuinen! Jääkylmä hän on, ja tämä on kuolema. (Kaukaa kuuluu Kullervon torvi).

PALVELIJA. Mennyt lempeä henkensä on, Ilmari. Mutta murhamies, missä hän on?

1:N MIES. Pakeni kuin ilves. Torvensa kaukana korvessa kuuluu.

ILMARI. Miksi päästitte hänen? (Tempaa ensimmäistä miestä kauluksesta). Sinä kirottu, sun paikalla mustalle Tuonelle viskasen, ettäs sen rosmon laskit.

PALVELIJA. Malta, Ilmari, ja kuule: kaikin voimin he häntä hallita koetit, mutta peikolla oli peloittava voima.

NYYYRIKKI. Totta haastelee tyttö. Hän tallukkoina miehet kimpustansa karisti ja juoksi matkoihinsa; ja tämä tapahtui niin pikaisesti, etten, pahasti kyllä minäkään heitä ehtinyt apuun. Usko minua, Ilmari: ei ole häntä pilana pidettävä, sen tänäpäpä jo toisen kerran näin. Noin korkean kiven hän metsässä viskasi perääni, koska aion panna häntä selkään, siitä syystä, näet seppä, ettei käynyt hän kanssani lehmäraukkoja pelastamaan petojen kynsistä.

PALVELIJA. Hirveästi tirkistellen, katsastelee maahan Ilmarinen. Oi päivää tätä, jona ikävyyden saimme ikivieraaksemme!

ILMARI. Siinä lepää, naiseni, alkaen kuolon pitkää unta, jossa avattiin etees Manan ääretön maa! Mikä muutos! Äsken rehoittaen kukoistit, mutta nyt lakastuneena makaat tässä. Äsken ortteni alla iloisenä emännöitsit, hyöreit ja pyöreit, mutta unohtanut olet nyt askareet kaikki. Pata tulella keittäjää vartoo, mutta missä viipyy hän? Oi, missä viipyy hän?

PALVELIJA. Tulisijalta ja pöytäs äärestä on ilo jäähyväiset ottanut.

ILMARI. Äsken lempeä ja tointa täynnä, nyt kuollut kappale, kivi, maa ja multa.

PALVELIJA (istuu ruumiin viereen ja itkee). Itke, Ilmari, itke!

ILMARI. Itken yöt ja päivät, ja elköön kesällä tällä pajastani nousko säkenöitsevä sauhu; nyt levätkäät, palkeeni, ja vaikene, alasimen helinä, koska naistaan itkee Ilmarinen, ikävöitsee Pohjolan keltakiharaista!—Oi kaipausta ja murhe! nyt teitä vieraikseni tervehdin. (Menee huoneesensa).

Väliverho.

(Kalervon huone Kalalammilla. Yö. Kimmo kutoo verkkoa pärevalkealla).

KIMMO (yksin). Huomenna, jo ennen päivän nousua, matkustan Ilman taloa kohden ja Kullervon johdatan uuteen kotiinsa, tänne sydänmaahan. Kiusaksesi kovaksi nyt sepän naisen karjaa sinun kaitsea täytyy; sydäntäs tämä kivistää, sen tiedän, mutta huomispäivä pääsinpäiväs on. Ei aavista isos, ei emos,

ei kaunis sisares, ettäs näitä kankaita vielä samoilet, enkä heille tietoa anna ennenkuin tässä kattonsa alla seisot. Siitäpä riemu nousee, silloin ilon auringon paisteen ja kyynelten lempeän sateen yhteen liitymän pitää. Silloin, Kalervo, partas tärisee kuin haavanlehti myrskyssä ja emäntäs ilon kyllyydestä valjentuu, ja murheenne sen perään, joka teiltä metsään eksyi ja, niinkuin näyttää, ainiaksi katosi, keventymän pitää hänen kauttansa, jonka siaan saatte, hänen, joka teitä lähestyy niinkuin mies vuosia sitten turpeen alle peitetty.—Mutta murhe raskas teitä painaa nyt, ja väsymättä te metsät ristiin rastiin kiertelette, etsien sitä onnetonta.—Mutta järvelle nyt, verkkoani laskemaan, sillä ilma on lempeä ja tyyni. (Menee verkko olalla. Kalervo tulee).

KALERVO. Ei toivoa tyttärestä, en koreata Ainikkiani enään nähdä saa.—Kova onneni, kuin koira, miestä vainoo ja hänen löytää mihän ikänänsä kätkeyisi.—Erämaahan tänne pakenin ihmisten yhteydestä, pois verisistä melskeistä pahan veljen kanssa, nähtyäni poikani pienen kaatuvan ryövärtien miekan alle; tänne pakenin, luullen rauhan täällä löytäväni. —Tosin mulle täällä tytärtä kaksi kasvoi, kuin kaksi riippuva-lehdistä halavaa, ja heitä katsellessain jo melkein unohdin menneet pahat; mutta juuri tämä ilo oli sen murheen lähde, joka kovin meitä painaa nyt, ja parempi, ettei yhtään tytärtä meillä ollut olis, kuin että toinen heistä näin temmattiin pois teille tietämättömille.—Niinpä täällä, tällä kämmenen-levyisellä ajalla, joka milloin lyhyeksi, milloin pitkäksi näyttää, mutta on toki lyhyt ja paha, ukkoa kiukkuinen kohtalo vainonnut on. Mutta arvettunut on pistoksista sydämmeni pinta ja arvista kovaksi kamartunut. (Kalervon emäntä ja Kelmä tulevat).

K:N EMÄNTÄ. Missä on hän, missä? Sano missä vieno Ainikkimme on.

KALERVO. En tiedä hänestä minä, mutta olisiko sinulla syytä luullaksesi tytön kotiin joutuneeksi?

K:N EMÄNTÄ. Tiellä tullessani keskustelin onnen kanssa ja kiivaasti manasin häntä toivoni mukaan myöntymään. Häntä manasin ja rukoilin saattamaan niin, että, palattuani metsästä, mua Ainikki kotona vartois. Niin tingin onnen kanssa ja tein niinkuin mieletön; toivoni todeksi uskoin ja iloisena ja nopeasti, kuin pinokärppä pieni, juoksin kotoa kohden. Niin vimmatu murhe leikkiä lyö ja viimein leikkensä todeksi päättää, niin katala tein ja tuskani enensin vaan. En näe tässä Ainikkia, en lastani näe.

KALERVO. Et koskaan häntä näe. Jos säästitkin hänen pedot, niin eksyneen kauhistukset lempeän luontonsa viimein toki menettivät.

K:N EMÄNTÄ. Oi tämän murheen syvyyttä!

KALERVO. Syvä murheemme on, mutta valitus ei auta, koska jumalat meidät kironneet ovat. Kovan onnen kohdatessa paras keino, sydäntä koventaa.

K:N EMÄNTÄ. Koventaa, ei, vaan auki repiä tahdon sydämmeni haavat ja koskena juoskoon veren ja kyynelten virta. Tuskaa himoitsen ja tulen povessani tahdon kiihoittaa, kunnes kaikki kartena katoo, ja tämä oli äitin murhe, niin hän tytärtänsä suri, kaunoista Ainikkiansa. Ainikki! Alati kaikuu korvissani äänes, joka pelastusta huutaa, mutta kenkään sinua ei toki armahda. Missä on nyt asuntosi, missä pöytä, patas ja valkeas, missä olet nyt, nyt, haastellessani näin, missä olet, jos elon neste vielä suonissasi juoksee? Ehkä huosutat paraikaa sammaleisella kuolinvuoteellas etkä vesipisarata janos sammutteeksi saa. Ehkä hourit myös, haastelet kivien, kantojen ja puitten kanssa, ja anot heiltä lievitystä tuskalles, mutta turhaan. Oi luonto niin lempeä ja tyyni ja kuitenkin niin lemmetön! Sinä kantaja tyly, sinä armoton toukontamma, joka varsojas et imetä, vaan omille rinnoilles heidän nääntyä annat. Oi! —murhetta tänkaltaista ei äitin sydän kannan; sen alle pian vaipuu hän, jos päästöä ei tule. Pilvien hallitsija, tänne katsahda ja armahda pian!

KELMÄ. Valitukses, emo, mieleni murtaa, kuolettaa.

K:N EMÄNTÄ (syleillen Kelmää). Kuollaan, tyttäreni, mennään maata viheriän peiton alle, vasta siellä Ainikin unohtaa taidamme. Oi Kelmäni!

KELMÄ. Kurja emoni!

KALERVO (repien tukkaansa). Kirous, kirous ja pimeys vallitkoon!
(Kullervo tulee).

KULLERVO. Ken asuu tässä?

KALERVO. Kolme kirottua henkeä.

KULLERVO. Olkoon heitä neljä.—Saanko hieman vettä, kylmää vettä?

KELMÄ (juosten isänsä turviin). Ken ollee hän, hänen muotonsa on kauhea.

KALERVO. Ole rauhassa lapseni.

KULLERVO (itseks.) Tehty on kuolon työ.

K:N EMÄNTÄ. Hourupäiseksi hän näyttää.

KALERVO. Ken olet, mies, ja mitä etsit?

KULLERVO. Sinä murhamiehen näet; hän sinulta pisaran vettä pyytää.—
Ystävät, kuinka kauvas on yö kulunut?

KALERVO (itseks.) Hän kaiketi on järjestänsä. (Ääneensä). Anna hänelle juoda. (Itseks.) Varoillani tahdon toki olla ja joka käännöstänsä tarkalla silmällä seurata. (Kelmä tarjoo Kullervolle haarikkoa).

KULLERVO (tuskin maistettuansa vettä, panee haarikon kiivaasti kädestänsä pois. Itseks.) Murhasin sen kauniin, jonka otsa kajasti kuin aamun koi ja keltakiharansa hartioillaan pöyryelit, koska käännähtelivät kasvonsa kelmeät. Lumivalkea joutsen laineilla uiskenteli, ympärillään kultakeltainen poikasparvi. Kahdeksi onnen kunnaaksi povensa kohosi ylös ja hän, joka päänsä sinne kallistaa sai, hän houraili hekumassa autuitten. Pohjan neito, sun murhamiehes nyt vasta kauneutes muistaa ja siihen rakastuu, mutta myöhään: sen kuvan, jota mielessään hän ihastelee nyt, särki hän omalla kädellään, eikä nähnyt, houru, mikä kalleus se oli, mikä autuuden lähde.—Niinpä tapahtui, jos en unta näe. Olisi niin! Mutta heräyksissä seison tässä, vaikka mieli ei entisellä mitalla nyt aikaa mittaille, vaan hirmuisesti kaikki pidentää. Mitä ehtoolla eilen tapahtui, sitä muistelen, sitä hetkeä veristä, kuin muinaista asiaa hämäryydessä meneen ajan.

KALERVO. Mies, sinä Tyrjösen huoneessa olet. Mitä etsit?

KULLERVO (itseks.) Sama aurinko, joka silloin länteen nukkui, makaa vielä, mutta nostaa kohta kirkkaan otsansa ja meitä tervehtii. (Ääneensä). Sinä kaiketi mielipuoleksi mun luulet?

KALERVO. Niin luulin, mutta järkeä osoittaa toki katsantosi. Ken olet? Joka kattoni alle astuu, asiansa sanokoon ja mitä miehiä hän on, häntä muuten kohtelen kuin ryöväriä.

KULLERVO. Murhamies olen, niinkuin sanoin.

KALERVO. Kenen murhamies olet, sinä onneton?

KULLERVO. Kaikki tahdon sinulle kertoa, koska yö niin pitkä on; kaikki sinulle kertoa tahdon.—Naisen kauniin murhasin ja tapahtui tämä illan ikävässä hämärässä, ja ehtoruskosta silloin paistoivat idän vuorien tutkaimet. Sen hetken muistan. Ja nyt' sun kuulla pitää kenen murhasin; niin kaikki sulle ilmoittaa tahdon.—Mutta yöseen kiivaasti käynyt olen ja jos laskisit kätes otsalleni, niin hohteen tuntisit.

KELMÄ. Isäni, tätä miestä kavahtakaamme.

KULLERVO. Te turhaan minua pelkäätte.—Mutta sanoakseni sinulle kenen verisesti tapoin, niin oli se Pohjolan tytär, seppä Ilmarisen kaunis emäntä.

KALERVO. Pohjolan tytär!

K:N EMÄNTÄ. Se kuuluisa Pohjolan neito, niin hyväksi ja ihanaksi huuttu?

KELMÄ. Hänen murhata taisit?

KULLERVO. Niin tapahtunut on.

KALERVO. Sinä peikko! Paikalla kostaisin naisen kuolon, sun miekallani maahan naulitsisin, jos en uskoisi, että kiivaudessa teit tämän työn ja jos en näkisi mielesi levottomuutta. Kurja mies, mitä olet tehnyt?

KULLERVO. Kuuma tuska! Vierastanpa vielä kantaakseni verenvuodattajan sydäntä, mutta aikaa voittain ehkä kävisi se päisin, tottumuksen ihmeellisen voiman kautta, näetkös. Mutta sen tiedän, ettei ole nyt laitani oikein; yöseen metsiä kulkenut olen, väsyneenä seison tässä nyt ja odotan päivän nousua, mutta kauvan viipyy kelmeä Koi, joka meille aamusta tiedon antaa. Toki luulen, että tuolla idässä toisella puolella kunnasta tuossa, hän jo pyristelee siipiänsä.

KALERVO. Nouseva kuu se on, nyt on meillä puoliyö.

KULLERVO. Loppua ei tule yölle tälle: tuon valkeuden siinon jo aamun koitteenksi luulin, mutta nyt, sanot sinä, on puoliyö vasta.—Mutta tieni jatkaa täytyy.

KALERVO. Mihin vaellat?

KULLERVO. Enpä tiedä; kotoa ei miehellä ole.

KALERVO. Mikä nimesi on ja mistä olet syntyisin?

KULLERVO. Kullervo on nimeni.

K:N EMÄNTÄ. Kullervo!

KALERVO. Vaimoni hämmästyy kuullessaan nimen, joka on meille rakas ja tuttu.

KULLERVO. Ken olet sitten sinä, joka asut tässä erämaassa?

KALERVO. Nimeni Tyrjönen on.

K:N EMÄNTÄ. Sinä onneton, nuori mies, ken oli sun isäsi?

KULLERVO. Kalervon poika olen.

K:N EMÄNTÄ (itseks.) Kauhistus ja kuolema! Mutta tämä mahdotonta on.

KELMÄ (itseks.) Hallitsija pilvien, mitä haastelee hän?

KALERVO. Kalervon poika? Sinä hävytön, sinä riiviö, miksi tämä juoni, ettäs kuolleen haamussa kummittelet?—Tapauksen kuullut olen: Kalervon poika surmattiin ynnä isänsä ja äitinsä kanssa.

KULLERVO. Mutta surma ei häntä toki silloin käsittänyt, vaan temmattiin hän kuolon kidasta, orjaksi Untolaan vietiin ja merkki tämä vielä otsaansa painettiin.

K:N EMÄNTÄ (itseks.) Minä tukahdun.

KALERVO (emännällensä). Aatteles, että olis hän poikamme ja lähestyy meitä käsillä tahrattuina Pohjolan ihanan naisen vereen.

K:N EMÄNTÄ. En tahdo sitä aatella. Minä tukahdun ja näännyn.

KELMÄ. Mutta kaikesta tästä ei Kimmo meille sanaakaan haastellut ole.

K:N EMÄNTÄ. Ei, sitä ei hän ole tehnyt, ja siis valehtelee tämä mies, tahtoo meitä pettää. Asian meille Kimmo ilmoittanut olis.

KALERVO. Kavala kettu, nyt aikees ymmärrän: Mua tahdot ansaan viekotella ja viedä saaliis kiukkuisen Unnon kynsiin; mutta erämaan kontion kohtaas tässä, jonka nahka pitää sinulle kalliiksi tuleman. Koetetaanpas, mies.

K:N EMÄNTÄ. Kalervo, malta että taitais hän, oi jumalat! oma poikamme olla. Kalervo, ne silmät ja ne hiukset pientä Kullervoamme muistuttavat.

KALERVO. Vaimo, minä pelkään, että niin on, ja taidan tuskin hengittää ja kylmä hiki otsastani kihoo.

K:N EMÄNTÄ. Näköni pimentyy, enkä tiedä, missä seison; mutta kaiketi uneksun, uneksun.

KULLERVO (itseks.) Mitä sanoo tämä vaimo? Hän ilmoitti jotain uumousta, että taitaisin poikansa olla. Maa ja taivas! Nyt immen puhe metsässä muistooni joutuu. (Kimmo tulee). Kimmo, nyt taidamme toinontoistamme kädestä ottaa. Emmekö kiroo näitä käsiä? Mutta sano minulle keitä nämät ovat.

KIMMO. Sinäkö tässä? Taidanko uskoa, mitä näen?

KALERVO. Tunnetko miestä, Kimmo?

K:N EMÄNTÄ. Sano pian!

KIMMO. Hyvin hänen tunnen: poikanne, Kullervo, hän on.

K:N EMÄNTÄ. Kullervo! (rientää syleilemään Kullervoaa).

KELMÄ. Korkeuden jumala!

KALERVO. Kaikesta nyt lopun tehköön kuolema!

K:N EMÄNTÄ (vetäen itsensä äkisti Kullervosta pois). Mutta miksi sinun murhamiehenä kohtaan, minä onneton! Mikä aika meillä vuorokaudessa nyt, yö vai päivä? En nyt tiedä, koska uneksun ja hourin, ja katkerasti unissa sydämmeni kärsii. Tulta iskeilevä jumal', miksi tämä hetki, joka olis meille tainnut soma kohtaus olla, mutta murheen äärettömän toi? Miksi häntä enään, pilvien Pitkäinen, luoksemme

viskasi, kosk'ei hän iloa saattanut meille? Tuli hän, jonka tuleman ei enään pitänyt olis, mutta eipä tullut hän, ketä varroimme; niin metsään tyttäreni ihana kuoli, kuolosta poikani palasi, mutta murhan haamalla, että kauhistuen häntä katselen. Tuli siis mies »turpeen alainen», mutta ei heimonsa iloksi hän tullut. Ja koska tapahtui ennen niin ettei kuollut mies emonsa riemuksi takaisin tullut?

KULLERVO. Niin olet mun äitini? Terve!

K:N EMÄNTÄ (välttäen Kullervoa). Ellös mua lähestykö, poikani hirmuinen.

KULLERVO (kääntyen Kalervoa kohden). Isäni sinä? Terve, kunnioitettava mies! Tässä on poikasi.

KALERVO. Pois! En tunne sinua; mutta jos säästää tahdot tätä harmaapäistä, niin riennä tästä matkoihis ja tätäkohden ellös koskaan kääntykö. Tee se ja kiiruusti!

KULLERVO. Tässä minulle sisar? Terve, neito, terve!

KELMÄ (välttäen Kullervoa, joka aikoo lähestyä häntä). Oi veljeni! elä tule tänne; sinä olet minulle kamoitus.

KULLERVO. Kimmo, tämä taitaa mielen pyörryttää ja riivata. (Itseks.) Poika, orvoksi jäänyt, vuosikymmenien kuluttua isänsä ja emonsa kohtaa taas, mutta eivät tunne häntä enään, ei siittäjänsä eikä kantajansa armas, vaan oven hänelle osoittavat, käskein hänen kauvas siirtymään. Se ehkä nyt on parhain tehty, ja sentähden rientää tahdon. (Menee kiivaasti ulos).

KIMMO (itseks.) Voi minua! nyt viipymystäni alati kirota täytyy.

K:N EMÄNTÄ. Kalervo, ken oli tämä mies?

KALERVO. Ei muistella häntä, vaan niinkuin hän huoneestamme katosi, niin kadotkoon hän mielestämme myös.

K:N EMÄNTÄ. Pojaksemme hän itsensä sanoi, se oli hän myös, se Kullervo oli. Minä kuolen jos en enään häntä nähdä saa. (Kullervo tulee takaisin).

KALERVO. Oi, tuossa tulee hän!

KIMMO. Oi, Kullervo! mitä on nyt sinulle tapahtunut?

KULLERVO. Minä kuullut olen, että elävät isäni ja emoni vielä ja että asuntonsa tässä on, liekö se totta?

K:N EMÄNTÄ (kiirehtii syleilemään Kullervoa). Armas poikani, tule helmoihini! Tule, tule rinnoilleni ja lepää siinä yhtä hellästi kuin ennen! Kovaa kovempi se emo, joka poikansa hylätä taitaa, ja minäpä olin näin armotoin. Mutta tiedä, koska puolestasi käännyn pois ja kätesi tyhjää haperoita annoin, niin silloinpa pakahtua sydämmeni tahtoi. Mutta ole nyt terve tultua! Kullervoni! Terve, kaunohiuksiseni!

KULLERVO. Olet toki lempeä ja armelias.

K:N EMÄNTÄ (aina syleillen Kullervoa). Kaunis olit lasna, kaunis miehenäkin olet. Toki seisot vielä ikäsi aamupäivässä, se on se soma aika nuoruuden ja miehuuden välillä.—Mutta voi tuota merkkiä tuossa! Tunnoton, häijy Unto, miksi rumistit poikani muodon näin?

KULLERVO. Siitä merkistä kiusani kotoisin ovat, joita ei sylisikään poista enään.

K:N EMÄNTÄ. Kullervoni!

KALERVO. Hiiteen tämä syleileminen ja mairitus! Sitä ei ansaitse murhamies. Erotkaat, ja lähde matkaas sinä!

K:N EMÄNTÄ. Ehkä toisin arvelemme?

KALERVO. Pois peto, murhaaja pois!

KIMMO. Kenen hän murhannut on?

KULLERVO. Kimmo, nyt keskellä kahta tulta seison; yksi riutuvana hämärtyneestä taivaanreunasta läikky, ja mieltäni kuluttaa sen ikävä kuume, toinen tässä mua sokeudella lyö, etten oikein tiedä kuinka mailma nyt seisoo.

KIMMO. Mutta kenen murhasit?

KULLERVO. Tyttären Pimentolasta.

KIMMO. Nyt Hien henki vallinnut on ja parastansa tehnyt.

KULLERVO. En tiedä mikä henki; mutta orjaksi myyty, paimeneen pantiin mies ja kivi leipäänsä kätkeettiin, jonka pilkan tähden saatoin karjan petojen kitaan, ja kiukusta kuohuvalla povella kotihin kiirehdin. Kohtasi mun pihalla emäntä kiivas ja, tapauksen kuultuansa, kovin päälleni ärhenteli, mua orjaksi mainiten. Tästä mieleni pian tulta iski ja koska hän taasen mulle antoi tämän häpeänimen, niin veitseni rintaansa löin ja henkensä heitti. Silloin metsään pakenin ja samalla retkellä seison tässä nyt.

K:N EMÄNTÄ. Murheellinen tarina.

KIMMO. Jos eilispäivän nyt takaisin saisin!

K:N EMÄNTÄ. Kimmo, miksi et ennen meille tietoa hänestä antanut?

KIMMO. Huomenna aikeeni oli lähteä häntä saattamaan ilman talosta tänne, mutta ennätti mua ankara onni.

KULLERVO. Olisit tämän eilen tehnyt, niin käteni nyt puhdas olis ja riemu pauhais näiden ortten alla; mutta näinpä nyt käynyt on. Tänne erämaahan mulle rakettu oli soma onnen loukas, josta en tiennyt ennenkuin ijäksi olin sen ohitse mennyt, sillä tähän en enään mahdollinen pysäymään ole. Toki katshtelen vielä taakseni sitä kätkeytyä laaksoa, jonka pian näöstäni katooman pitää; sitä katshtelen hetken vielä. Nämätkö emoni kasvot, jotka, täällä metsän synkeydessä, eteeni ilmestyit? Jo tuntui mulle tämä kuin aamuvalo keskellä syysyön pimeyttä, josta hämmästyin. Terve, emoni, ja terve, isäni myös! Nyt yhtäikaa teitä tervehdin ja hyvästi jätän, sillä kohta tieni jatkan ja teistä kiirehdin kaukamatkoilleni ja ei pidä teille enään ehtimän Kullervosta sanomata linnunkaan—Viivyn vielä, mutta kohta lähdän.

K:N EMÄNTÄ. Kalervo, eikö tämä puheensa tulisateena lankee povesi päälle? Niin tahtoisin uskoa. Oi! avaa se sitten ja ellös omaksi kivuksesi sydäntäsi karaisko.—Kurjan poikani isä, muista eloansa tukelaa, niin etpä suinkaan niin kovin töitensä tuomitse. Usko minua, mitä hän tehnyt on, sen on hän mielensä vimmassa tehnyt ja katuu sitä nyt. Nyt seisoo hän tässä hiuksilla revityillä ja murheellisella muodolla. Mutta on tämä sama muoto, samat silmät siniset, jotka vuosia lähes kaksikymmentä sitten mua vastaan rinnoiltani katshtelivat ja samat keltaiset kiharat, joita silittelin silloin ja autuudesta sydämmeni löi. Mutta hänenpä kadotin ja kauvan häntä murehtien kaipasin ja Tuonen asujameksi hänen luulin; kuitenkin kasvonsa hänen näin, näin eräänä vaisuna yönä, mutta pianpa hän katosi taas ja katosi ainiaaksi. Mutta että hän niin pian silmistäni joutui pois, sentähden kuolla tahdon. Ettei kauvemmin suotu mun syleillä poikaani, etten hohdetta lempeni päällensä hengittää ehtinyt, sentähden lakastun ja kuolen.

KALERVO (peittäin silmänsä). Hän pysähtyköön huoneesemme, hän pysähtyköön! Niin kovaksi ei karkaistu ole vielä sydämmeni, ettei se, näin ankarasti likistettynä, vuotais.—Tule, Kullervo, että sua syleillä saan. (Syleilevät).

Kolmas Näytös.

(Metsäinen tieno. Kullervo, keihäs kädessä, tulee).

KULLERVO (yks.) Enhän menesty isäni huoneessa: verkon kutominen mulle ei mieluista ole eikä kortistossa, järven tyyneellä pinnalla, onkea huiskeilla ja salakkoja lipellä ylös. Nämät askareet mua vaivaa kuin hätärä-silmäistä karvas kaasu ja sauhu. Sentähdenpä kyysän pahteesta nyt karkasin karhukeihäs kädessä; mutta eipä toki suuresti mua haluta täällä kierrellä kontion jälkiä etsien.—Hävitys ja kuolema! Oi! olis tämä keihäs Ukon vasama ja minä pitkäisenä pilven partaalla istuisin, niin tietäisinpä työni: Kulovalkean hurjan ympäri mailmaa sytyttäisin, jyristen kukistaisin taivahat maan helmaan, ja syvyyteen kaikki vaipuisivat viimein. Niin lakeutta tekisin ja ilman herrana valtaistuimellani istuisin noilla tasaisilla tantereilla. Niin juuri. Mutta miksi tämä? Mitä kaikesta tästä?—Ei autuutta jumalien, ei kirottuin öitä Tuonen tulisilla paateroilla eikä näitä päiviä täällä, vaan kaikesta loppu! Mitättömyys paras, ja kaikki antaisin jos saisin tyhjyyden.—Mutta onpa kenties laita, ettei päätykkään tiemme kalmistoon, vaan juoksee siitä vielä äärettömiin mailmoihin, ja orjan, merkittynä, myötä seurata täytyy niin kauvas kuin kestää.—Mieleni kärsii tuosta illan synkeästä hämärästä, joka metsäin tutkaimilla äänetönnä lepää; sillä tydyttihän kohtalo kova eloni virran, tielle väärälle sen käänsi, johdatti sen ahtauksiin, joissa nyt se reutoilee, turmellen niin itsensä kuin mantereet; mutta rynnätköön se eteenpäin kunnes hävityksen kallan viimeisen isän ehtii (menee).

(1:n ja 2:n paimenukko tulevat eri haaralta).

1:N PAIMEN. Mies, missä verkastelet?

2:N PAIMEN. Toverini, minä ihmeen näin, näin Tuulikkin, Tapion tyttären, ja tästä syystä, armas toverini, olen sekä iloinen että hämmästynt.

1:N PAIMEN. Kurja mies, viistoon, luulen minä, on taas aivos kierretty, koska senkaltaista haastelet.

2:N PAIMEN. Hänen totisesti näin.

1:N PAIMEN. Tuulikki itseensä sinulle näytteli? Hän sitten yhtäläinen töllö olis, kuin sinäkin.—Mutta nyt ei ole aika hullutella, vaan mene ja vastaa lehmät tänne tuolta korven rannalta.

2:N PAIMEN. Sen olen jo tehnyt, niinkuin näet. Mutta, hyvä veli, usko mitä sanon. Hänellä oli musta hame punareunaisella miehustalla b, lumivalkeat paidan-hiat ja hiukset pellavankarvaiset. Korea tyttö! Ja tiedätkö mitä hän teki? Poimieli puolaimia aholla, tuossa juuri likellä tietä.

1:N PAIMEN. Vai Tuulikki; kyllä tiedän, kuka hän oli; vai Tapiolan Tuulikki. Tyrjösen tytär hän oli, sinä hohko; Tyrjösen eli Kalervon, sillä onpa äsken saatu tieto siitä että hän, joka itsensä Tyrjöseksi kutsuu, on Kalervo, Untamoisen veli. Hänen tyttärensä aholta näit.

2:N PAIMEN. Ehkä maltat toki asian väärin.

1:N PAIMEN. Kinan tahdot sinä taasen välillemme nostaa, näen minä. Hän oli Kalervon tytär eikä kenkään muu.

2:N PAIMEN. Mutta näetkö, ystävänä, kuinka löytyisi hän tässä, näin kaukana kodostansa?

1:N PAIMEN. Et siis tiedä, että hän, liki kaksi viikkoa sitten, eksyneenä kodostansa, joutui meidän taloon; ja oli tyttö melkein näännyksissä, metsässä kauvan harhailtuaan.

2:N PAIMEN. Tämän kuulen vasta. Mutta ettei häntä jo ole lähetetty vanhempainsa luoksi?

1:N PAIMEN. Sinä härkääpä, etkö ymmärrä ja käsitä, että hän rasituksistaan kovin sairastui? Niin tapahtui ja tautivuoteensa jätti hän vasta pari päivää sitten. Sana kyllä lähetettiin vanhemmilleen erään kalastajan myötä, mutta arvattavasti ei ehtinytkään se perille, vaan upposi mies tielle, koska ei ole häntä takaisin kuulunut. Huomenna hän toki kotiinsa saatetaan, johon hän, hyvin tietty, kovin ikävöittää ja levotoin on mielensä äitinsä murheen tähden. Myös haluaa hän nähdä vanhinta veljeänsä, Kullervo, joka vuosia sitten kuolleena pidetty, on näinä päivinä, juuri sisaren täällä ollessa, ilmaunut kotiinsa niinkuin kummitus. Mutta eipä tiedä tyttö rääsy kuinka on veli mailmassa käyskennellyt ja mikä lurjus hän on.—Mutta tässä jaarittelemme asioista, joista ei meillä hipalettakaan ole tekemistä, ja laskemme karjan sutten kitaan. Riennetään perässä; mene tuota kohden sinä, ja jos yhdenkin mullin suohon päästät, niin katso niskas, mies. Mennään nyt. (Paimenet menevät. Kullervo, taluttaen sisartansa Ainikkia kädestä, tulee esille sitä suuntaa vastapäätä, jota kohden oli mennyt pois).

KULLERVO. Samaan paikkaan, luulen minä, joudun taas. Seuraa minua, impi! Tähän kuusten suojaan istumme haastelemaan lemme kieltä; tule, neitoseni!

AINIKKI. En tule enään.

KULLERVO. Sinä levottomaksi näyt.

AINIKKI. Mikä riivauksen hetki tämä?

KULLERVO. Elä muistele hetkeä mennyttä, muistele lempeämme vaan, jonka molemmat tässä käsitimme. Sinua syleillä tahdon.

AINIKKI. Pois! Mua kamoitat, ja vapisemaan saatat.

KULLERVO. Minä?

AINIKKI. Mitä sinusta sanoisin?

KULLERVO. Sen, mitä aattelet.

AINIKKI. En tiedä mitä aattelen, mun kumma häiriö on käsittänyt. Ilkeästi sinusta aattelen ja aattelen suloisesti, enkä tiedä, kuinka laitamme on. Sinä hirveä olet ja kaunis, kaunis, kaunis! (lankee Kullervon rinnoille). Olet keltakihara ja komea, ja kirkas leimaus on katsantos. Pidä sanas ja tahdonpa sua ikuisesti seurata, nuori mies. (Vetää itsensä äkisti hänestä pois). Mutta pois! Jotain kauheata silmistäs mua kohtaan säteilee.

KULLERVO. Kaiken onnes niissä näet, jos katsot tarkemmin; oman armaas löysit tässä, neito nuori.

Me yhdessä elämme kuin ruhtinaat, ja kunnaalle korkealle huoneemme rakennamme, johon kaukaiset tienot näkyy.

AINIKKI. Ken olet ja miksi otsassas tämä merkki? Elä katsahda minuun noin hirveästi, minä kauhistun. Mies, minä tahdon sinusta erota.

KULLERVO. Neito, minä en tahdo sinusta erota, minusta et pääse, vaikkas pakenisit Lapin vuorille ja siellä niinkuin vuohi jyrkästä jyrkkään hyppelisit; minä vahtosuin, kuin hurja koira, sinua väsymättä vainoisin, ettäs miestä halveksit, uroon pilkkana pidit. Mitä huolit tästä merkistä?

AINIKKI. Olisitko rosmo? jos niin, niin ole armelias mua kohtaan.

KULLERVO. En ole juuri rosmo; mutta jos tiedon tahdot, niin olen Kullervo, Kalervon poika.

AINIKKI. Kullervo!

KULLERVO. Se olen. Miksi tuijottelet?

AINIKKI. Onneton hetki!

KULLERVO. Niin ellös haastelko; mun muistossani seisokoot armahina sekä hetki tämä että tienoo.

AINIKKI. Mitä teet sinä metsässä täällä?

KULLERVO. Sinä näet että karhukeihästä kannan.

AINIKKI. Koska isäs huoneen jätit?

KULLERVO. Koska aamu koitti.—Tyttö! kasvot käyvät lumivalkeiksi, kuin olis Kullervo katsella niin hirmuinen. Ellös, neitoseni, kamastuko, vaan tule tänne, niin poskillesi tahdon ruusut antaa.

AINIKKI. Elä, onneton, mua enään lähesty, vaan erotkaamme kiireesti, sillä taivaan nuoli meitä uhkaa. (Kykertyy ales, peittäen kasvonsa pitkällä hiuksillansa ja painaen otsansa vasten polvea). Nyt itkeä tahtoisin helmani täyteen, mutta tämä murhe ei lievii eikä kyynel juokse, ei juokse, vaan lähteesensä jäätyy, ei jäädy, ei jäädy, vaan polttaa, povessani polttaa, kuin vihainen liekki, ja parempi eloa kuolo nyt on. Kätköä niin syvää ei löydy täällä, joka peittäisi immen kurjan ja sentähden kiirehdin verhoisin pimeyden maan. Nyt hyvästi, taivas, jää, ja pauhaava metsä sinä, joka päälleni kantelet, päälleni minun katalan!

KULLERVO (nostaen ylös Ainikkia). Ylös neito! pyhi kasvoiltasi hapenet, ja pane pois tämä unelias muoto. Oletpa lapsikas tyttö, joka näin turhasta tuskittelet; mutta uiskenteles vielä vuosia muutamia elon myrkyllä täytetyssä virrassa, niin asia tämmöinen kuin tämä on silmissäsi mitätön, sinä naurat sille. Muista, neito, sanani.

AINIKKI. Sinä Kullervoksi itses mainitsit?

KULLERVO. Tämä nimeni on, mutta ken olet sinä, niin viaton ja kaino.

AINIKKI. Olen Ainikki, Kalervon tytär.

KULLERVO. Sisareni?

AINIKKI. Se onneton.

KULLERVO. Joka eksynyt oli?

AINIKKI. Nyt vasta hän eksyi.

KULLERVO. Kirouksesta nyt kaikki kuivatkoon.

AINIKKI. Kiroo himojesi vallattomuutta.

KULLERVO. Oi neito, että täällä toinen toisemme kohtasimme! Meidät turmio mustin ehtinyt on, ja parasta maahan vaipua nyt.

AINIKKI. Lähtövirteni veisannut olen.

KULLERVO. Impi, sua kotona murehtien kaipaavat.

AINIKKI. Murheesta emoni kuolee, mutta ennen häntä toki on tyttärensä Kalman maassa. Koska kotiin ehdit sinä, niin sano, että kuollut olen ja makaan aaltojen alla, ja päätyköön heidän murheensa

siihen. Muuta mitä tapahtunut on, et heille kertoa mahda, jos se kätkeä taitaan, sillä sydämeni on kuolemaan sairastunut.—Niin kotomäkeä en nähdä saa, enkä kuusia, jotka humisevat siellä; minä leikitsin kerran niiden juurilla, minä kurja, kurja. (Sitoo päähänsä liinan, joka on hartioillansa riippunut). Mutta rientää täytyy, koska uhaten meitä lähestyy tuo pimeä pilvi, kuules, myrsky käy; minä vältän sen edestä. (Menee).

KULLERVO. Mitä tapahtuu ei sydän tuntea saa, vaikka vuodattaisin oman kantajani veren; sillä suloista on mieltä karaista ja kiukkuiselle onnellle kiusaa tehdä. Sydän kivistä ja koura rautainen, ne täällä ovat parhaat edut. Nyt vasta oikean olentoni käsittänyt olen, ja jos viaton hiilillä mun edessäni korventuis, niin enpä tuosta suuresti huolisi, vaan haukotellen kekäleitä ympärilleen kohentelisin. Niin tiedän siis ken olen, ja mille tästälähin näyttää elämäni juoksu.—Mutta mihin jouduit, tyttö? Ellös harhailustas metsissä nyt pidentäkö enään, vaan kanssani kotihimme käy, ja koska astumme huoneesen, niin katsantomme elköön kannelko, mitä tapahtunut on, ei ensinkään, vaan olkoon muotomme iloinen ja viaton, vaikka kuohuis povessamme kyinen kulju.—Näinkö hänen tässä ja katosiko hän taasen tietämättömiin? Ainikki! Missä viivyttelet? (Paimenet tulevat). Mikä kiire paimenilla?

2:N PAIMEN. Se on tehty! (Kullervolle). Osaatko uida, mies?

1:N PAIMEN. Mitä auttais siinä enään uiminen?

KULLERVO. Mitä on tapahtunut?

2:N PAIMEN. Kauhea asia. Eräs nuori tyttö—Ukko häntä armahtakoon!— itsensä upotti virtaan tuohon, juuri silmäimme edessä.

1:N PAIMEN. Pahimpaan pyörteesen hän vaipui.

KULLERVO. Koska tapahtui tämä?

2:N PAIMEN. Kaksi palaa sitten lehmä tuskin märehtiä ehtinyt olis.

KULLERVO (itseks.) Tuskissaan neito Tuonelle meni.

1:N PAIMEN. Syltiä korkea on kallion jyrkkä ja siinä alla vesi vahtona kiehuu. Juuri viimeisellä reunalla näimme tytön seisovan, katsellen ales pyörteesen, ja oudostuimme kohta käytöstänsä, mutta samassa peitti hän kasvonsa ja viskasi itsensä syvyyteen, eikä nähty hänestä vilaustakaan enään.

2:N PAIMEN. Niin juuri oli asia kuin kumppanini nyt sanoo; ja siinä ei voinut ihmisen apu mitään, se on hyvin ymmärretty ja siksi toiseksi, niin ei kumpainenkaan meistä osaa uida.

1:N PAIMEN. Tämän neidon tunsin minä; hän itsensä sanoi Tyrjösen tyttäreksi Kalalammilta, ja meidän taloon joutui hän harhateiltään metsissä. Huomenna aivottiin häntä kotiinsa saattaa, jonne hän, hyvin tietty, kovin ikävöitsi. Myös halasi hän nähdä veljeänsä, Kullervo, joka, niinkuin juttu käy, vielä on elossa ja on äkisti ilmestynyt vanhempainsa huoneesen.

KULLERVO (itseks.) Olet sinä, luulen, oiva tyttö ja kultaista sydäntä povessas kannoit: paha onni joka sun kohtasi ja katkerasti päiväs päätti. Mutta kaikki jo unohtanut olet. (Ääneensä). Mikä on tämän paikkakunnan nimi?

1:N PAIMEN. Riekkokankaaksi tämä kutsutaan.

KULLERVO. Riekkokangas.

2:N PAIMEN. Mutta suureksi konnaksi sanotaan tämä Kullervo.

KULLERVO. Suuri konna ja koiruutta täynnä.

2:N PAIMEN. Minkaltainen lienee tämä peikko päältänähden?

KULLERVO. Ihan minun muotoiseni.

2:N PAIMEN. Vanhempainsa luona sanotaan hän löytyvän nyt ja näissä metsissä nähdään hän usein käyskelevän kamoitukseksi ihmisille.

KULLERVO. Hän isänsä luona asuu, mutta nyt seisoo hän tässä.

1:N JA 2:N PAIMEN. Missä?

KULLERVO (osoittaen itseänsä). Tässä. (Paimenet juoksevat pois). Te sinne, toista suuntaa kohden minä.—Oi päivää tätä! Sun synkeän muutos vilaukseksi unohtin, mutta muistan kaikki taasen; kuitenkin silleen muistooni vaan sijan suon, mutta en poveheni. Jokapäiväinen asia tämä oli luonnon säännön ja

järjestyksen mukaan eikä enempätä, sen hullu kuvailus vaan melkeäksi tehdä taitaa.—Kotihin käy nyt metsämies, joka otuksen hyvän käsitti, mutta kadotti hänen jälleen, aina samalla retkellä. (Menee. 1:n paimen tulee ja kohta sitten toinen).

1:N PAIMEN. Tule rohkeasti; hän ei ensinkään tavoita perässämme, vaan juoksee perin toisiin ilmoihin ja menee, kuin itse Hiisi. Kuules karankojen ryskinätä jalkainsa alla.

2:N PAIMEN. Ystäväni, hän olis tainnut tappaa meidät niin kuin kaksi kurjaa rottaa ja sitten kaivaa meidät maahan ja turpeilla peittää miehet; sen olis hän, veljeni, tainnut tehdä.

1:N PAIMEN. Epäilemättä. Mutta mitä aattelemme tästä asiasta? Sisar itsensä koskeen syöksi ja tässä seiso i veli, eikä suuresti minänsä ollut, kuultuaan tytön surkean lopun.

2:N PAIMEN. Ihmeitä olemme tänäpä nänä nähdä saaneet, ja onpa meillä kotona ehtoolla juttelemista. Kulu, päivä, kiireesti että pian näitä kummia ilmoittamaan pääsemme.

1:N PAIMEN. Ihmettelemän pitää.

2:N PAIMEN. Ah! korvat lotkassa he kuuntelevat uusia, joita metsästä tuomme.

1:N PAIMEN. Hyvin tietty; mutta sinä et sanaakaan hiiskua saa, ennen kuin minä heille ehtinyt kertoa kaikki; koska taidan asian paremmin osoittaa ja selitellä kuin sinä.

2:N PAIMEN. Totuuden suustani sanoa tahdon enkä hiemaakaan salassa pitää.

1:N PAIMEN. Mutta jos ennen minua tapauksesta jotain hivahdat, niin myttyyn suusi lyön, muista se, ja tiedä ja ymmärrä, että ovat tällöiset asiat sangen ankaria ja tärkeitä eikä tule niiden kanssa leikitä.

2:N PAIMEN. Sen hyvin ymmärrän, sen hyvin ymmärrän, ystäväni.

1:N PAIMEN. Noh, tee sitten niinkuin tahdon ja parhaaksi näen.—Mutta nyt karjamme luoksi meidän ja itkemän ämmien rientää tulee ja vähitellen kääntää naudat käymään kotoa kohden.

2:N PAIMEN. Niin juuri.—Tässä mailmassa tapahtuu niin paljon asioja. (Menevät).

Näytelmälaitokset muutetut.

(Kalervon huone. K:n emäntä ja Kelmä tulevat sisään)

K:N EMÄNTÄ. Miksi taas en hän kiroilee ja pauhaa onnetonta poikaansa?

KELMÄ. Onpa syytä siihen hänellä, koska Kullervo kuin villitty itsensä käyttelee, ketään vääjäämättä. Tänä aamuna, niin kuin tiedät, rikkireväisi hän verkon, jota kutoa hänen piti, pihdin säpäleiksi nurkkaan viskasi ja karkas ulos hurjapäinen.

K:N EMÄNTÄ. Kiukkua kovaa osoitti tämä, mutta aika jo olis tämän tähden torelemasta la'ata.

KELMÄ. Kaiken tämän hän jo unohtanut olis, mutta äsken huomait si hän enemmin Kullervon koiranjuonia, joista vihansa uudestaan syytyi.

K:N EMÄNTÄ. Mitä vielä on hurja poika tehnyt?

KELMÄ. Eilen, ehtoon tullessa, koska isä häntä verkastelemisesta oli nuhdellut, hän ongelle lähti, mutta palasi sieltä pian takaisin, ylpeästi vihellellen, vaikk'ei hän kalaistakaan saaliiksi tuonut.

K:N EMÄNTÄ. Aina ei pyynnistä saaliin kanssa tulla.

KELMÄ. Mutta kalarekkestänsä havaitsi isä tänäpä nänä, että oli verkko kappaleiksi tarvottu ja vene kiskottu syltiä kuivalle maalle, josta ei sitä ilman työttä ja voimatta jälleen laineille saada. Semmoista hän poikansa tekevän näkee, eikä ihme, että vihoissaan hän peuhaa.

K:N EMÄNTÄ. Onnellinen minä, jos en häntä enään nähnyt olis. Mutta tänne hän heitettiin lisäksi murheillemme. (Kullervo tulee). Tuossa tulee onnen heittiö.

KULLERVO. Rauha maassa! Mutta mikä on noin kallistanut muorin pään, juuri kuin kuollut olis ainoa vaskansa?

K:N EMÄNTÄ. Että poikani ainoa syntynyt on, sitä, emo kurja, nyt nureksin. Voi, Kullervo, voi että sun mailmaan saatoin ja kasvatin!

KULLERVO. Näistä eduista en kumpaistakaan sinulta pyytänyt. Oman henkes pelastukseksi synnytyskipus toki sinun kärsiä täytyi, mutta kerran kuormasta päästyäsi, mun olisit Hiiteen viskata tainnut, konttiin pistää kitisevän penikkas ja seinään nujjata kuin kissan.

K:N EMÄNTÄ. Näin haastelevi hän, joka helleydestä ei tiedä. Kiittämätön peto! jos emon tuskat ja huolet kuvailla taitaisit ja tuntea lempensä liekin, niin näin et sanelis. Minä surmata sinua, koska helmassani viatonna lepäsit? En, vaikka olisin sun tainnut kultaunilla kuolemaan nukuttaa, vaikka olis mulle annettu maa ja taivas ja jumalan ikuinen autuus, sitä en tehnyt olis. Ken lempeänsä murhata taitaa?

KULLERVO. Ellös lausuilko näin koreasti, muoriseni; sinne en nyt korvaani kallistaa mieli.—Mitä sanoo Kelmä?

KELMÄ. Enpä hyvää hänestä, jonka käytös on näin hurja, järjetön; toki, enemmän kuin vihata, sua täyttyy surkutella, koska veljeni olet.

KULLERVO. Surkutella ei tarvitse; hyvin kaikki on.

K:N EMÄNTÄ. Siitä kaukana Kullervo. Sä tuijottelet katsella kuin Kalman vieras, ja oudosti äänes kaikuu. Mikä onnettomuus taas kohdannut sua on?

KULLERVO. Jotain tahtoisin tiedostani reväistä pois.

K:N EMÄNTÄ. Sinä Tuonen kansaa olet lisännyt, verivelkas suuremmaksi tehnyt?

KULLERVO. En tehnyt, tein sen toki; mutta murhaa en nyt muistele, vaan päinvastoin elon kipenän syyttämistä. Mutta ken taitaa moittia tätä tointa? Hyvin tehty, vaan ei pahoin, ja hän itseänsä syyttäköön, että niin kuin mielipuoli Ahden saaliiksi hän lähti.

K:N EMÄNTÄ. Puhettas en käsitä.

KULLERVO. Eikä ole se käsitystäs ansaitseva. Mitätön tämä asia on, perin mitätön ja turha, ja sopii sitä nauraa, vaan ei itkeä.—Niin on kuin sanon, ja hyvin kaikki on. (Kalervo tulee). Tuossa tulee isä. Mitä sanoo hän?

KALERVO. Kysyt vielä mitä sanon. Kirous ja rutto päälles, konnan sikiö!

KULLERVO. Minä konnan sikiö? Mitä siis hän, joka minun siitti?

KALERVO. Pureksitko sanojani?

KULLERVO. Sana sanasta, niinkuin tapa on.

K:N EMÄNTÄ. Kanssansa, Kalervo, ellös haastelko; hän on kiukkuja täynnä.

KALERVO. Mukailisinko itseäni herran mieltä myöden ja kärsisin? Surma ja kuolema! miksi ruuheni ylös mäkeen kiskoit, riivattu, miksi teit sen?

KULLERVO. Siinä aalto sitä ei liikuta, vaikka vinkuisi pohjoinen ja järvi kiehuis.

KALERVO. Huoneestani pois!

K:N EMÄNTÄ. Minä onneton! Malta, Kalervo, kenen kanssa tekemisissä olet: hurjan miehen, vallattoman metsäläisen kanssa.

KALERVO. Pelkäisinkö häntä? (sieppaa seinästä miekan, jolla uhkaa Kullervon). Ulos huoneestani, kehno orja, ulos!

KELMÄ. Isäni!

K:N EMÄNTÄ. Oi jumala! Verinen riita tästä nousee.

KALERVO. Ulos, merkitty juhta!

KULLERVO. Merkitty juhta?

KALERVO. Ulos! sun muutoin miekallani lävistän.

KULLERVO. Elä uhkaile mua miekallasi, tämä keihäs on kaksi vertaa pitempi.

K:N EMÄNTÄ. Edestänsä hetkeksi vältä, Kullervo.

KULLERVO. Nyt en juuri mielly siihen, vaan uhkausta uhaten kohtaan, ja taitaisin nyt tehdä, mitä kauhistuis täällä tämä autio maa, sillä mieleni hurjaksi, sokeaksi käy. Merkitty juhta! Tämä sana, niinkuin kärkeen kieli sydäntäni pistelee ja myrkyllänsä sekoittaa miehen aivon.—Sama leikki aina, mihin käännyn, mutta silmäniskun, jota ei nauraa tule, siinä leikissä näyttää tahdon.—Tänne mustat pilvet joka ilmasta ja kauhistuksen yö, jossa huhkaimena Kullervo kuolon sanomia huutelee! Kuulkaat, kuulkaat mitä teille ilmoitan: Tyttärenne Ainikki, joka eksynyt oli, itsensä vihasen kosken kuohuun viskasi, ja nieli hänen ahne pyörre.

K:N EMÄNTÄ. Oi! tämäkö armaan lapsen loppu?

KELMÄ. Oi, sisareni onneton!

K:N EMÄNTÄ. Kuinka tiedät tämän murheen asian?

KULLERVO. Mitä nyt ilmoitan, sen kaksi paimenta vielä todistaa, jotka näkivät nuoren neidon kuolon.

K:N EMÄNTÄ. Toki tiedän sun vaivoista pääsneeksi ja rauhassa makaavan; kuitenkin tuntee sydämmeni kivun, koska Ahden hirmuista linnaa muistelen.

KELMÄ. Hän uponnut on, vaan ei itseänsä upottanut.

KULLERVO. Taiten juuri hän itsensä pyörteen kitaan syöksi, ja kuin viattomuutensa hän kadotetuksi näki, sentähden läksi hän, hourupäinen, Ahden jyrisevään kartanoon.

KELMÄ. Se leikinlasku tässä ei sovelias ole.

KULLERVO. Totuutta haastelen, jumal' avita! pimentymätöntä, auringon kirkasta totuutta.

KELMÄ. Saastainen loka senkaltainen totuus.

KULLERVO. Sinä siveä impi.

K:N EMÄNTÄ. Sinä murheen riutuvan häpeän vimmaksiksi muuttaa tahdot.

KULLERVO. Totuutta ilmoitan.

K:N EMÄNTÄ. Oi kauhistus!

KULLERVO. Pimeys tulkoon pimeyden päälle! Loppuun asti teille asian kertoa tahdon, ja kuuluu se näin: Hän, joka immen päälle iski niinkuin kotka ja väkisten neitsyytensä kunniankruunun vei, ken oli hän? Kalervon ainoa poika hän oli. Juuri niin; miksi tuijottelette minua noin?

KELMÄ. Auttakaa äitiämme, hän pyörtyy. (Kelmä ja Kalervo rientävät emännän luoksi, joka pyörtyy ja kaatuu).

KULLERVO. Koskisko se minuun?

KELMÄ. Tämä kaiketi on kuolemansa.

KULLERVO. Kuolema ja umpipimeys.

KALERVO. Rosmo, miksi meitä rääkkäät? Jos kipenäkin povessasi sääliä löytyy, niin käy käsin keihäälläsi tahi miekalla tällä. (Viskasee miekkansa Kullervon eteen). Vuodata veremme ja pikemmin meistä loppu tee.

KULLERVO. Niin armelias en ole, merkitty juhta ei ihmissydäntä kannan. Mitä kansanne mun tekemistä olis, koska piiriinne en kuulu?

KELMÄ. Hän elää, avaa silmänsä ja virkoo. Emon' armas, katso ylös!

KALERVO. Se muoto ei ole järjen.

KELMÄ. Elä siirry, elä siirry hänestä, järjen kirkas loimo.

K:N EMÄNTÄ. Lapseni, missä olemme?

KELMÄ. Huoneessamme. Emoni, kaikki vieraat aatokset nyt poista ja hillitse kuvailukses: tee niin, tee niin ja minuun katsahda niinkuin ennen, muutoin näännyn murheesen.

KALERVO. Lapsikas tyttö, auttaisiko siinä keskusteleminen?

K:N EMÄNTÄ. Mua taluta rahille tuohon. (Kelmä taluttaa häntä istumaan).

KELMÄ. Kadonnut on hämmennykses, luulen.

K:N EMÄNTÄ. Jo taasen muistostani kiinni saan ja murheen perimmäisimmän pimeyden näen, joka kohta kuolon yöksi käy, ja levon ehtii väsynyt sydän.

KULLERVO. Nyt olin sua kohtaan paholainen, emoni, niinpä olin, mutta sanaakaan ei siitä, ei yhtään. Mutta mistä tiesin, että äitini tytär hän oli?

K:N EMÄNTÄ. Poikani, tästä kauvas pakene ja elä outona vieraisissa maissa, siksi kuin päättyy elinkautes onneton.

KULLERVO. Nyt sen päätän, nyt on aika ales Tuonen uumentoihin mennä niinkuin nuoli. Kosk'ei menty tästä korkeuteen päin, niin ales mustaan syvyyteen, että silmät tulta lyö.—(Itseks.) Mutta vielä elää Unto, syö, juo ja mässä ja vihdoin, töittänsä palkinnoksi, ehkä nukkuu makeasti unehensa viimeiseen. Soveltuisko tämä? Mies saakoon kuolon verisen jo ennen huomispäivän laskua; siinä, Unto, tuomiosi on, ja niin kauvan elää vasikka, kuin veistä hiotaan. (Ääneensä). Isä, sun rautapaitas jo kauvan ruostunut on; nyt tahdon sinulta sen lainata ja kirkastaa sen sodan kuumuudessa.

KALERVO. Taitaisiko ukko heikko, harmaapää mitään ryöväritänsä kieltää, jonka kädessä henkensä on? Ota sotapaitani, sen paino sinun upottakoon.

KULLERVO. Untolaisten vereen. (Menee).

K:N EMÄNTÄ. Hän sotaan aikoo ja tietyn surmansa kohtaa. Mitä voi hän ehkä väkeväkin, ajan pitkään yksin paljouden voimaa vastaan?

KALERVO. Häntä surkutella! Kirouksen hänelle annan kumppaniksi retkellensä, toivoen toki, että ilkeä Unto miekastansa kuolon saa. Iskekööt yhteen kuin lennossa kaksi noidannuolta ja toinen toisensa lävistäkööt ja, yhteenaulittuina näin, kaatukoot tappotanterelle. Silloinpa yht'aikaa mailma kahdesta pedosta pääsisi.

K:N EMÄNTÄ. Tämä onneton toki oma lapsemme on.

KALERVO. Hiiteen jo lapsioikeutensa mennyt on. Hän lapsemme? Peto, rosmo, häijyhenki, joka vaivaa meitä! Tätä lapsenamme pitäisimme? Ne siteet hän jo ijäksi on katkaisnut, niinkuin kehdoissaan hän kapalovyönsä rikki reväisi. Mutta mikä merkki tämä? Että samoin hänen kopeasti katkaiseman piti liitteet kaikki, jotka toinen toisiimme ja jumaliin meidät yhdistävät. Sen hän tehnyt on, ja hirveällä tavalla, että ansainnut hän olis kuolon monenkertaisen, jonka kädestäni hänen saaman pitäis; en toki omaan vereheni itseäni tahraa, mutta siirtyköön hän silmäini alta.—Me taidamme täällä elää vielä, vaikka armaan tyttärempmekin kadotimme; ja on minulla Kimmo, jonka seura metsissä ja vesillä mulle hauskuutta antaa. Missä ollee miesi nyt?

KELMÄ. Hän nuottaa paikkaa järven rannalla, jota työtä hän on tehnyt päivän pitkän.

KALERVO. Ahkera kuin muuriainen, se mies.—Ainikki! Mieli kauhistuu sun loppuasi muistellessa. Sinä peikko mieheksi, kuinka hävytön sun tunnustukses! Se väkisin veitseni rintaas kiihoittaa.

K:N EMÄNTÄ. Ainikki, missä olet nyt? Tuonen autioilla ahoilla sä käyskelet, synkeästi ympärilles katsahdellen. Varro, tyttäreni, varro! Kohta luonas seison. (Kelmä itkee).

(Kullervo tulee puettuna rautapaitaan ja varustettuna keihäällä ja miekalla, ja hartioillaan riippuu kaari ja viini).

KULLERVO. Nyt sotaan, isä.

KALERVO. Kiroukseni myötäs ota, ja surman kitaan lähde suoraa tietä. Itkisinkö sinua?

KELMÄ. Enkä itkis sinua minäkään, vaikka sun kuolleeksi kuulisin, sotahan kaatuneeksi, sinä hirmuinen veli.

KULLERVO. Huolisinko siitä?

K:N EMÄNTÄ. Oi Kullervo! minä sinua itken enkä ennen lakkaa kuin kuolo kyynelteni lähteet tukkii. Mutta mitä haastelen? Hän tulee jo ja uneliaan silmän ummistaa. Ainikki!

KULLERVO. Nyt hyvästi jää.

K:N EMÄNTÄ. Poikani, elä sotahan lähde. Vanhan emosi rukous nyt kuule ja tottele.

KULLERVO. Vaisu äänes on ja sekaisesti haastelet. Mitä tahdot sanoa?

K:N EMÄNTÄ. Miksi seisot minusta niin kaukana? Etäällä sun näen ja olet silmissäni niinkuin tumma, verinen kuva.

KULLERVO. Edessäsi seison.

K:N EMÄNTÄ. Kuoleva silmäni juonittelee.

KELMÄ. Emoni, emoni!

K:N EMÄNTÄ. Elä sotahan lähde.

KULLERVO. Kieltois turha on, mun emoni. Sotaan kiirehdin. Nyt tyyneys ja rauha sodan melskettä on tuhat kertaa tukelampi.

K:N EMÄNTÄ. Sinä sodassa surmataan.

KULLERVO. Enpä silloin suohon sorru, kuin kaadun sotatiloille, vainotanterille vaivun; soma sotahan kuolla on, kaunis miekan kalskehesen, sokea on sodan tauti: äkin tulevi poika pois, laihtumatta lankeavi.—Emoni, nyt ainiaaksi hyvästi jää! (Menee).

Neljäs Näytös.

(Metsänen tienoo; Tiera, Käpsä, Viksari ja Tiimanen, varustettuina karhunpyyntiin, tulevat).

TIERA. Peijakas! nyt parempi maata panna, kuin harhailten näin rämeitä hukkaan sotkea.—Miehet, kuinka seisovat ilmat nyt?

KÄPSÄ. Tämä juoksu Hiiteen!

TIIMANEN. Tuolla, arvelisin, pohja on.

VIKSARI. Ei, vaan tuolla, sen kuusista näet.

TIERA. Samoin luulen minä. Tuolta tulee viimein vastahamme Lappi leivätön ja sentään parhaaksi näin ajoissa takaisin kääntyä.

TIIMANEN. Metsänkäyntiä näin tyhjää en äsken tehnyt ole.

VIKSARI. Kitsas meitä kohtaan metsän emäntä on.

TIERA. Tavaransa pitäköön, ryysyinen ämmä; me kotihin tallustamme, miehet.

TIIMANEN. Laiskasti kuin härkä teurastettaa käy kotihinsa saaliiton pyyntimies.—Ken lähestyy meitä? (Kullervo tulee vasemmalta).

KULLERVO. Olkaat ketä tahtonsa, mutta osoittakaa eksyneelle tie.

TIERA. Sokea ei sokeata johdata; me itse eksyksissä käymme, mies.—Mutta oletpa sä Kullervo.

KULLERVO. Ken olet sinä?

TIERA. Nimeni on Tiera. Mies, sinä Untolan korvessa mun kontion kynsistä kerran pelastit.

KULLERVO. Sen muistan.

TIERA. Enkö sulle kiitoksia velkaa ole?

KULLERVO. Hyväntekeväisyydestä en sua toki silloin auttanut, vaan tein sen huvikseni.—Mutta kuinka seisovat ilmat?

TIERA. Teit sen vaan huviksesi?

KULLERVO. Tiedätkö pohjoisesta?

TIERA. Tuolta luulemme hänen puhaltavan, koska palkeensa käyvät.—Eriskummallinen mies!—Mihin tarkoitat?

KULLERVO. Untolata kohden.

TIERA. Mitä asiaa käyt?

KULLERVO. Omaa asiaani. Velan maksoon lähden.

TIERA. Asias arvaan. Etpä ole siellä juuri tervetullut vieras.—Ja yksin käyt sinä tuimaan kahakkaan?

KULLERVO. Kuinka löytäisin taasen ihmisten sotkemia tantereita?

TIERA. Metsien takaapa niitten tulla täytyy.—Mutta jos toisiamme seuraisimme aina Unnon konttoon?

KULLERVO. Vihamiesnä sinne tarkoitan. Verinen kosto mielessäni palaa, mutta eipä kuulu asia muille.

TIERA. Ehkä yhtä paljon muillekin. Tiedä, että eräs kumppanimme, Korventaustan Kinnu, karhunampuja hyvä, Untolan peikkoin pesässä surmansa sai. Hänen murhasit he ja viskasit kurjan kujalle kuin koiran, saaliiksi korpeille; mutta meidänpä surmansa kosta tulee. Mies, eikö asiamme ole yhteinen?

KÄPSÄ. Meitä ankara velvollisuus vaatii.

TIERA. Miehet, jos tallustaisimme tästä Untolaan?

VIKSARI. Minä valmis olen.

KÄPSÄ. Samoin minä kumppanimme kuolemata kostamaan.

TIIMANEN. Käymmepä oivalliseen partioretkeen. Oltta Untolassa kyllicki löytyy ja ehkä kultaa ja hopeata myös.

KÄPSÄ. Me lähdemme.

TIERA. Mutta, ystäväni, asia tuumattakoon tarkemmin ja juuresta jaksan.—Untolassa, kenties, löytyy viattomia myös.

KÄPSÄ. Ei yhtään viatonta; kaikki he kuoleman ansainneet ovat.

VIKSARI. Susien luolassa ei karitsa menesty eikä kotkien pesässä kyhkyinen.

TIERA. Asia käskee toki arvella.

KULLERVO. Hiiteen jääkäät arveluksienne kanssa, ennenkuin soman askareeni raiskaisitte. Täyteen mittaan kostotyöni tehdä tahdon.

TIERA. Ellös kiivastuko; eihän heitä itseänsä uros noin ylisniskoin vehkeisin, hän ensin tuumailee.—Mutta seuraanpa teitä Unnon kotiin, vaikka löytyisi se toisella puolella kuolemata. Teitä seuraan, kuin vaan vakaasti astelette; juoksu ei ole Tieran työtä. Mutta ken lähestyy meitä? (Nyyrikki tulee). Jumalan rauha sinulle, joka tapsuttelet siellä!

TIIMANEN. Tule luoksemme, mies!

NYYRIKKI. Hyvät ihmiset, ketä olette?

VIKSARI. Olemmepa ihmisiä hyviä.

TIERA. Hyvää hyvällä, mutta pahaa pahalla kohtaamme.—Mutta astu tänne ja sano ken itse olet.

NYYRIKKI. Nyyrikki.

TIERA. Siis tunnemme toinen toisemme.—Käy esiin ja ole hyvässä turvassa.

NYYRIKKI. Uskonhan teitä kunniallisiksi miehiksi.

VIKSARI. Seuraamme ei tarvitse sun hävetä.—Mitä kuuluu muuten?

NYYRIKKI. Ihmeitä kuuluu. Kalevalan uroot, Väinö, Ilmari ja Lemminkäinen nyt miehissä ovat lähteneet Sampoja ryöstämään Pohjolasta. Sillä onhan ankara viha taasen meidän maan ja Pohjolan välillä ollut siitä asti kuin se vintiö ja lurjus Kullervo tappoi Ilmarin emännän. Hänen sanotaan kuleksivan näillä tienoilla. Oletteko nähneet tätä miestä?

KULLERVO (jonka pensas on verhonut Nyyrikin silmistä, astuu esiin). Hän on tässä; mitä tahdot?

NYYYRIKKI (pelästyen). Ei minulla mitään asiaa ole. (Itseks.) Jumal' varjel' minua!

TIERA. No, elä pelästy noin surkeasti, Nyyrikki. Sinä näet, ettei hän sanoistasi lukua pidä.

NYYYRIKKI. Anteeksi pyytämään valmis olen.

KULLERVO. Sinä kehuo penikka!

NYYYRIKKI. Ja heikko, kovin heikko; sillä enpä ole sinun hirveätä voimaas osakseni saanut.—Mutta muistanko oikein? Me ennenkin olemme yhdessä olleet, ja viimeiseksi, luulen, seppä Ilmarisen pihalla. Tapahtuipa siinä silloin jotain ikävätä ja minäkin vähän päällesi närkästyin, mutta asian oikein kuultuani, niin enpä ensinkään ihmetellyt, ettäs sepän ämmää vähän nuijasit päähän. Leipoihan se hävytön eväsleipääsi kiven?

KULLERVO. Sinä vaivainen!

NYYYRIKKI. Vaivainen, vaivainen. Mutta olipa hän juonikas ämmä, tuo sepän ämmä.

TIERA. Panetusta taasen, ja kuollutta kohtaan? Mies, usko minua, tämä on huono virka. Heitä semä saakeliin, lupaa se ja sanassasi kiinni riipu, ja sinä itses väkistenkin tunkeet läpitse tämän mailman joka soppeen ja solaan.

NYYYRIKKI. Totta sanot. Tämä mailma on petosta täynnä ja sentähden minäkin itseni varota tiedän; kuultua ripsauksen pienenkin metsässä, kohta juoksemaan.

TIERA. Arka henkensä pitää.

VIKSARI. Ja henki on kallis lahja.

NYYYRIKKI. Henki on kallis lahja.

VIKSARI. Jota ei pistetä juuri kaikille.

NYYYRIKKI. Oikein!

TIERA. Riepas mies.

VIKSARI. Eipä taida kerskata. Toki sanoo sananlasku: vähäinen, mutta terävä.

TIERA. Ja viisas mies.

NYYYRIKKI. Eipä taida kerskata.

KÄPSÄ. Oletko kala vai lintu?

NYYYRIKKI. Mikä tahtons', kuin vaan kunniallisesti tieni päähän kuljen.

VIKSARI. Erehdyt; virkaasi hän tarkoitti.

NYYYRIKKI. Linnustus on ammattini.

TIERA. Missä kaares ja nuoles?

NYYYRIKKI. Ansailta pyydystelen.

TIERA. Siis tunnet nämät metsät hyvin?

NYYYRIKKI. Joka suuremman kivenkin.

TIERA. Mitä kohden Untola tästä?

NYYYRIKKI. Tuonne niinkuin nuoli; katso sormeni mukaan.

VIKSARI. Totisesti, siellä on Untola.

NYYYRIKKI. Minä sanoin sen.

TIERA. Mies, johdata meitä sinnen vastaan runsasta palkintoa.

NYYYRIKKI. Kahdenpuolen hiottakoon kirves, jos sen pystyä pitää.—Mitä maksatte, jos johtaan teitä Untolaan?

TIERA. Päivän oltta naamaas vetää saat ja saat mar' kultaakin, jos asiat onnistuu.

NYYRIKKI. Untamoisen taloon teidät tästä vien, vien oikeestaan, kuin kotka lentäin halki ilman, havaittuaan kaukana saaliin. (Kimmo tulee.) Mikä ryökäle sinä olet? Suitatpa olla juuri se mies, joka toisen pussin viet ja pian kurkkuunsaki karkaat. Katso, ettes saa sauvastani!

KULLERVO. Miksi olet tässä, Kimmo, ja mitä etsit?

KIMMO. Sitä ruohoa etsin, joka murheen mielestä poistaa.

KULLERVO. Mikä murhe on sua kohdannut?

KIMMO. Sinuakin, jos sydän sulla on.

KULLERVO. Kerro mitä tiedät.

KIMMO. Kuollut on isäsi.

KULLERVO. Kuollut haudattakoon.

KIMMO. Mutta viimeiseksi kerron mitä ensimmäiseksi tapahtui: Emos kuollut on.

KULLERVO. Emonikin armas kuollut! Kaksi kuolemata ajalla tällä, jona päivä tuskin puolen tietänsä laella vaeltanut on! Onko puhees vietos vaan?

KIMMO. Muistele sanomia, joita metsästä kotihis saatoit, niin uskoa sun täytyy, mitä nyt kerron. Kaukana et isäsi huoneesta ollut, koska ummistuivat emos silmät; sillä tekosi hirveä—kaikki tiedän—ja tyttärensä vimman kuolo olivat taakkoja, joita lempeä sydämmensä ei kestänyt. Hän kuoli; mutta koska vieresssä vaikeroitsimme minä ja sisaresi Kelmä, niin metsäpuukollaan isäsi kurkkunsa puhkaisi, ja päätetyt olit Kalervon päivät.

KULLERVO. Nyt siis Kelmän vuoro?

KIMMO. Hän, nämät hirveydet nähtyänsä, eipä enään mieltänsä hallita tainnut, vaan raivoi, niinkuin järjetön: hän kiljui ja hiuksiansa riistoili, juoksi sitten ulos kuin tuulispää ja katosi samalle tielle. Niinpä tapahtui; mutta muotos murhetta ei näytä kuullessasi sanomia näitä.

KULLERVO. Olkoon mailman meno näin ja valitus ja murhe pois! Hyvin kaikki!

KIMMO. Mutta malta toki, että tämä kuolon rikas niitto isäs huoneessa on sinun tekos, Kullervo.

KULLERVO. Sitä parempi vielä. Ihanata! Enemmin tämänkaltaista kerro, minä kuulla himoon.

KIMMO. Jos enemmän en tapahtuneesta kertoa tiedä, niin ennustanpa mitä tapahtuman pitää.—Kullervo, sinä surmas pian kohtaat.

KULLERVO. Sepä parhain kaikista, sitä kohden riennän nyt; mutta sinä kuolleitasi hautaamaan lähde.

KIMMO. Siihen huoneesen nyt käyn, missä hopeahiuksinen Kalervo veressänsä makaa ja emäntänsä kelmeänä olkivuoteella. Aatteles, että kaiken tämän saatoit matkaan sinä.

KULLERVO. Kimmo, elä mua härsyttelä.—Taitaisinpa sanoa, että kaiken tämän saatoit matkaan sinä.—Muistele, kuinka, ollessamme Untolassa, sinä mieltäni alati kuumentelit, mulle vihan kielellä kertoen Unnon koiruuksista isääni kohtaan, ehkä syytä löytyi heissä molemmissa.—Se ikä, jona sauhuuvasta kodosta ma vietiin Untolaan, se vielä kerkeästi unohtaa menneet pahat. Siis arvelenpa nyt, että ilman sinua toisiin suuntiin elinkauteni juosnut olis, luulen, että kaikki menneet pohjahan sydämmeni laskeunut olis ja aika unohduksen kalvonsa sen päälle vetänyt, minä siivosti käynyt ikeen alla, vihdoin kuollut ja kuopatuksi tullut, maa hautani päällä taasen kedoksi viherjäksi kamartunut ja mailma ei Kullervosta tiennyt olis. Niinpä, kentiesi, kaikki käynyt olisi, jos vihan sytytetyn kipenän sinä povessani sammumaan laskenut olisit; mutta katsos, päinvastoin sä puhalsit sen liekiksi, joka riehuu vielä.

KIMMO. Koston sinua en yllyttänyt, vaan varoitinpa sua siitä.

KULLERVO. Asioja toki kertoilit, jotka väkisin synnyttävät koston himon.

KIMMO. Oi Kullervo! etpä tarvinnut sä kiihoitusta ulkoapäin; vihan tulimeri kiehui sinussa jo kynnärän korkuinen ollessas. Kolmepäiväisenä, niinkuin tietään, katkaisit sä kapalovyösi.

KULLERVO. Pois väitös tämä, koska päälles syytä kuitenkin en heitä, mutta vähemmin töistäni sanele toki.—Enhän päälles tahdo täältä vierittää, vaan tänne kaikki virratkoon.

KIMMO. Käy kanssani heimoasi hautaamaan.

KULLERVO. Takaisin en käänny.

KIMMO. Isäs huoneesta et vielä kaukana ole.

KULLERVO. Ei takaisin, vaan suorasti Untolaan.—Mene sinä ja kuolleet maahan kätke, mutta jos et sitä mieli tehdä, niin maatkoot niinkuin kaaduit.

KIMMO. Sinä sikiö villisuden!—Minä menen, mutta hitaasti kuin kuolemaan. (Menee).

KULLERVO. Nyt Unnon luoksi; hän kaiken tämän syy ja alku.—Nyyrikki, käy eteenpäin ja osoita tie.

NYYYRIKKI. Mua Ukko suojelkoon! minä retkestänne jotain uumoon.

KULLERVO. Astu käymään.

NYYYRIKKI. Olkaat puolellani, miehet, jos tahtoisin hän karata päälleni.

KULLERVO. Etkö tahdo meitä johtaa tästä?

NYYYRIKKI. Lähdettehän sotaan, partiokulkuun Untolaan?

KULLERVO. Mitä huolit siitä?

TIERA. Ole hyvässä turvassa, Nyyrikki.

KÄPSÄ. Jos et mieli tehdä, mitä tahdomme, niin oravana keihäämme kärjessä riiput.

TIERA. Ole hyvässä turvassa, sanon minä.

TIIMANEN. Miksi miestä peloittelet?—Meitä ensimmäiseen tiehen johda, niin kiitämmepä sinua.

VIKSARI (erittäin kumppaneillensa). Pähän asti seuratkoon hän meitä, niin pitää meidän ivata ja nauraa saaman. (Nyyrikille). Tämä partioretki, johon nyt käymme, on oikea; joka ilmasta jo kosto Untolata kohden huutaa. Tule vakaasti mieheksemme ja johdata meitä sinne. Kahakan kestäessä siellä, kätke itses kivien, vuorten taakse, ja koska kaikki tehty on, niin astut esiin olviuominkiimme iloiseen, ja kullasta ja hopeasta ansaitun palkkasi saat.

NYYYRIKKI. Tahdonpa kumppaniksenne tulla, mutta sillä ehdolla, etten tappeluksen temmellystä liketä tarvitse, koska eivät silmäni vielä sodan kauhista nähneet ole.

TIERA. Onpa se lysti leikki.

NYYYRIKKI. Ollaan mar siellä, luulen, välisti hyvinkin pääliskyttäsin?

VIKSARI. Pään päälläkin siellä seistään.

NYYYRIKKI. Miksi siellä niin tehdään?

VIKSARI. Hän voittaa, joka kauvemmin näin taitaa seistä.

NYYYRIKKI. Kas niin pian ei miestä pussiin pistetä. Enpä usko mitä sanoit; mutta jos niin, että siellä päänkin päällä seistäis, jota kuitenkaan en usko, niin olisinpa minä sodassa urhea sankari. Minulla on niin vahva pääkallo.

TIERA. Hyvä nurkkakivi.

NYYYRIKKI. Etten usko. Kuulkaatpas pieni tapaus: Sariolan tervanpolttaja, Juurikko, häijy mies ja suuri juomari, hänpä minua kerran löi kangella päähän, mutta enpä minä muuta kuin pikkuisen vaan kiljahdin ja läksin juoksemaan. Eikö todista tämä pääkuoren vahvuutta?

TIERA. Paras sankarihan sinusta tulis.—Mutta nyt toimeen kuumaan ja sitten huikeasti elämme kuin kuolisimme joka toinen päivä.

VIKSARI. Huikeammin: niinkuin joka päivä töppöset pystyyn kaatuisimme.

TIIMANEN. Vieläkin huikeammin: niinkuin ei löytyisikään sitä kuivanokkaa kuolemata, vaan kestäisi olomme ikuisiin päiviin.

TIERA. Juuri niin. Nyyrikki, nyt jalkakapulasi liikkeille saata.

KULLERVO. Suorin tie!

NYYYRIKKI. Tätä kohden, tätä kohden, niinkuin kaaresta ammuttu. Hih!

(Menevät).

Näytelmälaitokset muutetut.

(Eräs paikka Untolan pihasta; pirtti ei näy, mutta kuvaillaan olevan vasemmalla. Unto tulee).

UNTO (yksin). Eipä kuulu miehiäni metsästä vielä; pahasti, luulen, on tämä hirvenajo voimiansa koettanut, ja viimein ehkei sorkkaakaan saaliina heillä.—He kotihin rientäkööt toki, ennen yön ehtimistä, sillä aavistukset pahat mieltäni kiusanneet ovat: joka hetki kuin näkisin mua lähestyvän villityn Kullervon, yön pimeyteen peitettynä.—Voi, että syntynyt on tämä mies! tahi oikeimmin sanottu: voi että synnyin tänne minä, minä Untamoinen, joka heimoni veren vuodattanut olen ja paljon verta vierasta vielä!—Miksi en sovinnon äänelle korviani kallistanut, ennenkuin riitamme sai tuon verisen muodon!—Mutta eteenpäin kulkee kaikkivaltias aika. (Kiili tulee oikealta). Sinä kumppaneistas erinnyt olet?

KIILI. Kohta ovat he tässä.

UNTO. Kuinka päättyi hirvenajo?

KIILI. Tyhjä käynti.—Mutta miksi nämät työlääät retket, koska meille melkein ilman vaivatta tarjona rikas aarre on? Solisevan ojan partaalla se vartoo meitä, ja yksi kämäys, niin on se pivossamme.

UNTO. Jotain tarkoitat?

KIILI. Suorasti sanottu: Jonakuna pimeänä yönä saa Ruotus ja pöyhkeä ämmänsä meiltä näpsäyksen, joka heidät ainiaksi nukuttaa, mutta aarteensa ovat meidän. Pikaisesti, ennenkuin tiedämmeäkään, tämä tehty on, ja rikkaita olemme, suruttomasti elämme aina kuolinpäivään.

UNTO. Suuri, Kiili, siinä kohdassa, jo velkani on.

KIILI. Velat uudet vanhat mielestämme saattakoot.

UNTO. Tunnenpa puheen lahjasi.

KIILI. Tosin elonpyörämme alesmäkeä jo kiiriskelee, mutta ehtoosen on vielä matkaa. Taidammehan elää vuosia vielä, hyvin huikeasti viisi ja kaksikymmentä, joka on aika kappale ajan tiellä.

UNTO. Sanotpa jotain.

KIILI. Mutta jos nyt viisaita olemme, niin hauskasti kuljemme tämän matkan. Kulta on saakeli tuomaan nokkavuoria ja ilon pöhnää.

UNTO. Ha, ha, ha! sinä konna. Tätä asiaa harkita tahdon.

KIILI. Ja muistaa kuinka Ruotus rikkautensa ko'onnut on tästä yhtä ja toista jutellaan—ja kuinka hän köyhiä ja vaivaisia armahtaa.

UNTO. Hän heille ei murenata anna.—Haa, Ruotus sinä! nyt katso aarteesi, koska rupeavat kourani syhyilemään. Sinä köyhiä vainoot.

KIILI. Varkain, ryöväten hän tämän rikkauden itsellensä käsittänyt on. Mutta sitähän jumalakin nauraa, koska varas varkaalta varastaa.

UNTO. Aarteensa mua tahtovat tykönsä vetää.—Ylihuomispäivänä, Kiili.— Mutta tässä tulevat miehemme. (Joukko miehiä tulee oikealta, joista kaksi pysäyy teaterille, mutta toiset katoavat vasemmalle). Kitsas onni jo teitä seurannut on. (Unnon emäntä tulee vasemmalta).

1:N MIES. Tyhjä niinkuin tuulenpesä konttimme on.

U:N EMÄNTÄ. Te saamattomat miehet, jos päivän kalastaneet olisitte, niinkuin tahdoin, niin olispa ehkä ruokanne nyt maksettu.

1:N MIES. Emmekö parastamme tänäpäpä koettaneet ole?

U:N EMÄNTÄ. Eipä juuri näytä niin.

2:N MIES. Hiiteen, ämmä! Näinkö meille tiuskitaan, koska väsyneinä, niinkuin koirat juostuamme, metsästä palajamme.—Laita meille illallista.

U:N EMÄNTÄ. Illallista? Oletteko sitä ansainneet?

2:N MIES. Surma kitaas! Emmekö ole ansainneet?

UNTO. Eukko, nyt kielesi hillitse.

U:N EMÄNTÄ. Mitä haastelet sinä, sinä suotta-herra tässä?

UNTO. Vielä yksi sana ja vihani liekehtii. Käy koreasti sisään nyt ja karhunkäpälä ehtoolliseksi pataan pane.

U:N EMÄNTÄ. Sammakkoja pataan teille. (Menee vasemmalle).

UNTO. Sua pitäisi mun kerran höyhentää, mutta ennen ohjaat kosken juoksun kuin kieron ämmän mielen.—Nyt sisään, miehet, polvianne levähtämään, atrioitsemaan ja sitten lepoon. Kuitenkin kaksi teistä aina vartiana valvokoon ja kaikilla aseensa tiettyssä paikassa olkoon, sillä keltatukkainen peikko huonettamme uhkaa.—Mutta sisään kaikki. (Kaikki menevät vasemmalle, hetken kuluttua tulee oikealta Kullervo, Tiera, Käpsä, Viksari ja Tiimanen, jolla on tervas-roihu kädessä).

KULLERVO (itseks.) Nämät kivet, nämät nurkat ja sopet Untolata muistuttavat; jo kirotun ilman sieraimissani tunnen.

TIERA. Onpa Nyyrikki jo seurastamme pois.

VIKSARI. Haastele hiljaa.—Hän jäi tuonne kannon taa.—Mutta kuinka käymme nyt käsin?

TIERA. Kullervo, kuinka tuumaillet?

KULLERVO. Käy tuonne luoksi akkunan, Tiimanen, ja viritä tervas-soittos, että valoa pirtissä on, koska tappelemme. (Tiimanen menee vasemmalle). Tee niinkuin sanoin, ja tahtoisiko joku akkunasta ulospyrkiä, niin anna miekkas purra.—Nyt keihäs, kaari ja viini pois ja käteemme miekka, niin pirtissä vapaammin taistelemme. (Panevat tykänsä pois muut aseet paitsi miekan).

KÄPSÄ. Ovi auki murtakaamme.

KULLERVO. Heräykööt ensin, emmehän elikkoja teurastamaan tulleet. (Vasemmalta valon kajastus). Tiimasen soitto syttyy ja heittää murhavalonsa Unnon huoneesen. Nyt siipiäsi rävistele, Untamoinen; koska lennät täältä.

UNTAMOINEN (pirtistänsä). Mikä valo tämä? Ylös, mieheni! Ylös! Murha, murha ja poltto!

KULLERVO. Nousipa hörinä ampiaispesään.

KÄPSÄ. Nyt ryntäämme sisään.

KULLERVO. Sen kohta teemme.

UNTO (pirtistänsä). Ken olet sinä, joka hämmennät huoneeni rauhan?

KULLERVO. Miksi kysyt? Kullervon äänen tunnet hyvin; Hiien kiljunata hirveämmälle se korvissasi kaikuu nyt.

UNTO. Rosmo, mitä tahdot?

KULLERVO. Kaiman kasvot tänä yönä sulle näyttää tahdon.

TIERA. Unto, missä on kumppanini, missä on Korventaustan Kinnu? Hänen tapoit sinä; mutta nyt pä tilintekoon käymme.

KULLERVO. Nyt, Unto, kauhistu ja vapise. (Unto, miehinensä tulee rynnäten vasemmalta).

TIERA. He tulevat.—Karatkaa kiin! (Kiivas taistelus; Unto pakenee vasemmalle, Kullervo kiirehtii perässä, ne muutkin Untolaiset, paitsi yksi, joka on kaatunut, välttävät ja Tiera kumppanineen vainoo heitä; kaikki katoovat vasemmalle. Pirtistä kuuluu kova huuto, meteli ja miekankalske. Kiili tulee vasemmalta ja kiirehtii perälle. Viksari rientää jälessään. Ja kaataa hänen miekallaan).

VIKSARI. Tämä palkaksi pettäjälle, joka ystävänsä hädänhetkessä ylenantaa tahtoo.—Meillä on voitto siellä sisällä, kiitos olkoon Kullervolle, hän vimmatusti peuhaa. (Menee vasemmalle. Kullervo tulee kiskoen kauluksesta Untoa—joka on verinen ja näyttää vaipuneeksi—ja heittää hänen nurin keskelle teateria).

KULLERVO. Mikä on nyt aatukses?

UNTO. Ettei armoa Kullervolta rukoilla.

KULLERVO. Myöhäistä se oliskin, koska kerran mittas täysi on.—Ota kuolos. (Pistää miekallaan Untoa, joka kuolee; Kullervo poistuu vasemmalle).

TIERA (tulee). Tehty on askareemme, ja antoipa se meille kuumuutta hieman. (Tiimanen tulee, palava tervasroihi kädessä).

TIIMANEN. Kuinka onnistui?

TIERA. Hyvin, mutta luulen toki, että Käpsä tästä löylystä kylliksi sai.—Punertaa mar sinunki miekkas.

TIIMANEN. Kaksi heistä nukutin: kuin hiiret he itsensä akkunasta viskasit ulos, mutta miekkani tämä heille satimeksi oli. (Viksari tulee pidellen päätänsä).

VIKSARI. Sainpa aika kolauksen päähäni.

TIERA. Ja minä otsaani aika sarven; katsos. Mutta kiitos Ukon, että tällä hinnalla pääsimme. Käpsä, luulen, on osansa saanut?

VIKSARI. Hengetön on mies.

TIERA. Siinä ihmisen loppu. Olkoot Hiessä tämänkaltaiset partioretket. Että näin ihmisiä tappaa kuin rottia, se ei sovistu luonnolleni. Se on sanottu. (Kullervo tulee veripilkku otsassa). Tuossa tulee itse pääjuutas.

KULLERVO. Tänne soittos, Tiimanen, sitä tarvitsen. (Menee, tervassoitto kädessä, vasemmalle).

TIERA. Ken tappoi ämmän?

VIKSARI. Kullervo, joka taistellessa temmelsi kuin hullu.

TIERA. Kuin leimaus miekkansa vilahteli, ja nyrkkinsä, vieläpä kyynäspäänsä ja jalkansakin aika survauksia antoi, ja näytti kuin olisi hän uiskennellut vihamiestensä seassa, joita hän ympäriltänsä viskeli kuin meren vahtoa. (Valo virtaa vasemmalta). Mutta mikä loisto tämä?

TIIMANEN. Hän on sytyttänyt huoneen.

TIERA. Liian varhain. Peijakas, hän hätäilee. (Kullervo tulee). Kullervo, nyt tyhmästi teit, saakelin tyhmästi.

KULLERVO. Tämähän ihanata on.

TIERA. Periköön sun Hiisi, mies! Mahdotonta mitään enään pelastaa, koska jo käy joka lävestä ulos tuli ja sauhu. (Kova valo vasemmalta).

KULLERVO. Päreetpä katossa tulen näin pikaisesti levitit.

TIERA. Näinpä sinä aarteet käsistämme temmasit.

KULLERVO. Eipä aarteet siellä; niitä muualta etsikää, jos heitä ensinkään Untolan tienoilla löytyy.

TIERA. Mutta olvi meni, emmekä nyt kaulaamme kastaa saa.

KULLERVO. Nauriskuopassa, nummen töyryllä tuolla, olvitynnyrit käsitätte.—Mutta enemmän puita tulelle. Tässä on aika halko. (Kiskoo Unnon ruumiin vasemmalle.—Tultuansa takaisin). Tule lisäksi loimoon sinä myös. (Kantaa pois sen kaatuneen Untolaisen).

VIKSARI. Yhteen iloon kaikki. (Vie Kiilin ruumiin vasemmalle). Tiimanen. Tästä nousee ankara palo. (Kullervo ja Viksari tulevat).

KULLERVO. Nyt riehu, tuli, pimeässä yössä! Sua katsella tahdon tuolta vuoren harjanteelta. (Menee).

TIERA. Hurjaa, ilkeätä tämä leikki, jo mieleni käy karmeaksi.

VIKSARI. Olvi lievittääköön mielen.—Tule, Tiimanen, kanssani olta kuopasta tuomaan. (Viksari ja Tiimanen menevät; Nyirikki tulee).

TIERA. Mutta tuota rahia, joka makaa tuossa kedolla, nyt tarvitsemme.

(Menee oikealle).

NYYRIKKI (yksin). Tämä hirveätä on katsella; mutta nytpä sodan nähneekseni sanoa taidan. (Tiera tulee kantaen rahia, jonka hän asettaa keskelle teateria ja istuu). Tiera, jos totta sanon, niin karvani pöyhistyy tätä katsellessa. (Tulipalo vasemmalta valkaisee aina).

TIERA. Kumppanini, käy istumaan, niin haastelenpa sulle jotain. (Istuvat vastuksiin, jalat kahdenpuolen rahia). Kernaasti myönnän, että juttelet oikein ja lausun kerran vielä, että on tämmöinen menetys koiramaista; mutta jos toki asian oikein harkitsemme, niin luulenpa täytyvämmen peräänantaa, että olivat mar Untolaiset ansainneet pienen löylytyksen. Heidän menonsa, liionkin näinä viimeisinä aikoina, olivat kovin nuhteenalaiset, sitä ei kieltää taida.

NYYRIKKI. Verta imeviä petoja he olit.

TIERA. Mutta teoistansa ei enään sanaakaan; he palkkansa saaneet ovat. Emmehän tiedä, ystävä Nyyrikki, missä meidänkään nahkamme viimein naulitaan.

NYYRIKKI. Emmepä tiedäkkään.

TIERA. Ei yhtään.

NYYRIKKI. Mutta toiset kumppanimme, he pääsit kaikki ehjin turkin vihaisen sodan hampaista?

TIERA. Oi Nyyrikki ystäväni! Käpsä ei tämän yösen perästä enään leipää jäyrä; kaiken tarpeensa hän saanut on.—Mutta tuossa on olvi. (Viksari ja Tiimanen, toinen kantaen haarikkaa, toinen kiulua, tulevat). Kaikki istukaamme, ja tehkөөn olvi parastansa. (Viksari ja Tiimanen istuvat maahan likelle rahia. He juovat). Mutta pois on Kullervo seurastamme.

TIIMANEN. Hän vuorelta tulen loimotusta katselee.

NYYRIKKI. Se taitaa häntä ilauttaa! Eikö osoita tämä miehen peikollista sisua? Hiien sukua se mies.—Uskotteko, että ilman näitä vikkeliä jalkoja, jo minäkin häneltä olisin surmani saanut? Noin korkean kiven hän perääni viskasi. (Osoittaa kädellään). Noin korkean. Uskottenko sitä? Mutta silloinpa kelpasi Nyyrikille maa.

VIKSARI. Se konna mieheksi.

TIERA. Hän pahoin siinä teki, pahoin.

VIKSARI. Mutta kuinka korkea se kivi?

NYYRIKKI (osoittaen kädellään). Noin korkea.

VIKSARI. Täynnä koiruutta se mies.

TIERA. Paljasta koiruutta.

VIKSARI. Hänen tunnen.—Mutta sen kiven korkuus taasen?

NYYRIKKI (aina osoittaen kädellään) Noin korkea, sanoin minä.

VIKSARI. Juuri niin korkea?

NYYRIKKI. Juuri niin.

TIERA. Ha ha ha! Tarkka silmä, joka noin tuuman päälle määrätä taitaa. (Juo ja tarjoo muille).

NYYRIKKI. Asia on, niinkuin sanon.

VIKSARI. Ja vakaasti haasteltu, niin onpa hän suuri vintiö, tuo Kullervo.

NYYRIKKI. Senhän sanoin ja sanon vielä, ettei sinä ilmoisna ikänä hänelle kunnian kukko laula. Minä Nyyrikki olen, mutta jos käytettäisiinkin minua vaikka tunkiona, kuin vaan siivosti ja kunnialla halki mailman vaellan, niin kenpä on meistä viimein ensimmäinen, hänkö Kalervon poika tuolla, vai minä?

VIKSARI. Se, joka tunkiokasana kunnian loisteessa halki mailman vaelsi.

TIERA. Oikein! Saas tästä, Nyyrikki.

NYYRIKKI. Nyyrikki Karjalasta.

TIERA. Sielläkö sukusi suuri?

NYYRIKKI. Likeltä Venäjän rajaa kotoisin olen ja olenpa vanhempaini ainoa poika. Mutta emo kurja humalaan kuoli ja karkasi isä pojastansa. Läksinpä viimein tietä tallustelemaan ja tapasi mun muuan härkäkarjan ajaja, joka turvattoman penikan huomaansa otti ja eräälle ruokakauppias-ämmälle mun orjaksi myi, myi pojan kolmeen piirakkaan ja yhteen lihamakkaraan.—Mutta tarvitseeko mun hävetä sitä?

TIERA. Ei tarvitse. (Tiimanen nukkuu).

VIKSARI. Se on sun kunnias.

NYYRIKKI. Orja tahi vapaa, yhtä kaikki, kuin onnemme osaan tydymme vaan; ja suruton on orjan elo.—Mutta häijy naasikka oli tämä eukko, äkeä kuin suola kuumassa uunissa. Toki palvelin häntä vuosia seitsemän, kunnes viimein kohtaus juuri kummallinen mun siirsi hänestä ainiaksi. Näinpä tapahtui: Muija kerran pesoansa huuhtomaan läksi ja minä kohta kirjasta maidon-kuorta koukkeilemaan. Mutta, hyvät ystävät, kuinka kävi? Kirnu kaatui—no sinä suuri Jumala! kirnu kaatui, minä luuhkasin ja katselin kauhistuen, kuinka ympäri permanttoa lainehti maito.

TIERA. Hirveä kohtaus!

NYYRIKKI. Te, silloin nahkaani pistettyinä, mitä olisitte tehneet?

VIKSARI. Katkerasti itkeneet.

NYYRIKKI. Auttoiko itku siinä, ystäväni, auttoiko itku siinä? Ei, vaan karata päätin ämmästä ja onneani koettaa. Mutta ennen lähtöäni, söinpä parhaat palansa, söin itseni täyteen kuin kiiliäinen ja mitä en jaksanut tuhkaan viskasin, särjin astiansa, vesisaavinsakin vielä kaasun, kaikki sekamelskaan myllersin ja sitten pois, mitä kypälät kestivät.

VIKSARI. Mikä rohkeus!

NYYRIKKI. Mitäs teki?

TIERA. Mutta sitten?

NYYRIKKI. Jouduinpa paimeneksi äveriäälle pohatalle; myös ankaran kiivas mies: mutta kuitenkin, häntä palvellessani vuosia kymmenen, vaan kerran selkääni sain. Mitä todistaa tämä?

VIKSARI. Isäntäsi hyvää kärsiväisyyttä.

NYYRIKKI. Se luontoni vikkelyyttä todistaa. Jos, toisen orjana, selkääsi säästellä mielit, niin elä siinä kuhnaile eläkä kahnaille, vaan pujehtele kuin salakka, ja kerkeä, kuin tulen leimaus, vastaamaan ole, koska jotain sulta kysytään.

VIKSARI. Parempi vielä, jos vastaat jo vähän ennen kuin kysymys tullutkaan on.

TIERA. Ha ha ha! veitikka, sinä.

NYYRIKKI. Vikkelyyttä siinä tarvitaan.

TIERA. Mutta sitten, sitten?

NYYRIKKI. Kaatoipa multa kontio nautan, ja karkuun lähdin taas ja aina seurasi mua onni. Nyt on virkani lintuja murhata ja, sitä harjoittaissa, viimein, luulen minä, kiikahdan rakohon mustan mullan. (Viksari on nukkunut). Usko minua, ystäväni, meitä kaikkia kerran musta kuolo päähän koppaa.

TIERA. Yksi toisensa perään hän meitä maahan nuijii, juuri niinkuin uni tällä hetkellä tässä nyt; ja uni on kuoleman esikuva. Tässä taidamme selvästi nähdä, kuinka se kuoppasilmä täällä kanssamme peuhaa. Vähän aikaa sitten, keikuit vielä pystyssä meidän kaikkein päät, mutta onpa meistä kaksi jo kumartunut, ensiksi Tiimanen, Viksari sitten, ja nyt siis on vuoro meidän, mutta kumpi meistä kahdesta nyt ennen koukistuu, sitä nyt haarikan kanssa koettaa tahdomme.—Saas tästä. (Juo).

NYYRIKKI. Me juomme. (Juo).

TIERA. Iloinen mies.

NYYRIKKI. Joka päivä iloinen ja huviksi kaikille, joilla edes luskakin lämmintä verta sydämessä on. Tarinoita taidan yöset läpitsä ja arvoituksistani ei loppua tule.—»Taivaan kiero vei meilt' päivän tiedon pellon voiteen päältä»; siinä on yksi kohta. »Viisi pitää, viisi pieksee tiaisen nokkaa kannon päähän»; arvaas se. »Hevoinen hyppää hyrskyttää, pitkin rantaa rouskuttaa, suovesi hulisee, kultavesi kulisee»;

mikä semä? »Kilkaas kalkkaas, kivinen pelto, rautanen äes koivun kuorest siemen»; entäs semä? Mutta mitä sanot muistostani? Taidanpa laulaakin. (Laulaa).

Saappas täältä, ystävään,
Sä kurja Keikkaveikko,
Kumauta poskehes
Ja irvistä kuin peikko.

Jo karjassa käydessäni tämän laulun opin. Mutta mitä äänestäni lausut?
Mutta juodaan, rakas veljeni, Tiera, oma ystäväni, juodaan!

TIERA. Näinpä juomme. (Juo ja tarjoo sitten Nyyrikille). Vedä naamaas, että naukuu. Kas niin, sinä poika iloinen. (Itseks.) Olvi, näen, tekee totta, tekee.

NYYRIKKI. Iloisia molemmat. Usko minua, niin pidämpä sua korkeassa arvossa ja ylistän sua aina, sillä kunnan mieheksi sun tiedän. Kuinka hävyttömästi, kovin hävyttömästi Majamäen Kyynikiltä, että syyttää sinua poika-nallikkansa isäksi sinua, nainutta, kunnian urosta! Sentähdenpä minä, jutun korviini saatuani, lausuin kohta ja vannoin, että on se vale ja väärä puhe.

TIERA. Häh?

NYYRIKKI. Näpäkärsä lunttu, tämä Kyynikki; mutta kuiva raiska karisee hännästä.

TIERA. Mikä olet sinä miehiäsi?

NYYRIKKI. Me juomme ja iloitsemme!

TIERA. Majamäen Kyynikki! Olisiko sinun tekemistä tämän asian kanssa?

NYYRIKKI. Ei yhtään, mutta onpa minulla kaksi korvaa, joilla mailman maineita kuulen; mutta aina, koska tämän asian kuulin, niin olinpa sun puolusmiehes.

TIERA. Puolusmieheni, sinä? Kokkare.

NYYRIKKI. Huolisinko siitä?

TIERA. Rääpäle.

NYYRIKKI. Olkoon. (Nousee istumasta).

TIERA. Lurjus.

NYYRIKKI. Vaikka.

TIERA. Sinä muistutteleet minua Kyynikistä?

NYYRIKKI (laulaa).

Saappas täältä, ystävään,
Sä kurja Keikkaveikko...

(Nyyrikki poistuu, sillä Tiera, kovin päissään, nousee istumasta).

TIERA (yksin). Nyyrikki! Mihin pujotit itses, kärppä? Jos puoleksi niin paljon oltta juonut olisit kuin minä, hurja poika, niin etpä nahkaasi näin vikkellästi pelastanut olis, vaan niskaharjaksista sinua nyt vähän kiristäisin, kärppä.—Majamäen Kyynikki!—Tieran oma asia. (Kullervo tulee oikealta; muotonsa osoittaa kauhistusta).

KULLERVO. Jos toki sammuis tämä palo!

TIERA. Senpä itse sytytit.—Mutta missä olet viipynyt?

KULLERVO. Vuoren harjulta katsellut olen tuota punerrusta taivaan kumossa päällä tämän lainehtivan tulen, ja Untolaisten vereksi se näytti ja tämän tiesin työkseni. Vielä katsahdeltin, muiston silmällä, kuolon saalista isäni huoneessa ja tiesin tämän työkseni; näin tuskasta punehtuvan Ainikin, näin Ilman emännän pihallensa kaatuvan ja kaikki teokseni tiesin. Silloin, Tiera, huokauksen kuulin, kuin monen kosken pauhun, pohjoisesta käyvän; myrskynä se ohitseni meni, murheellisesti valittaen ja valituksellansa pimeään avaruuden täytti. Männyt vuoren kiireellä, kuivettuneet, sammaleiset, vapisit ja vinguit tämän vihaisen vihurin kynsissä ja kirkuen yösijoiltansa kotkat pakenit. Ja kostohuudon päälleni tässä myrskyssä mä kuulin ja sentähden kamo synkeä mua painaa, enkä päältäni sitä viskata voi.—Tiera, tehty ompi koston työ, tehty kaikki ja mihin käyn nyt enään käsin? Tyhjyydessä kauhun mieleni

huohuttaa, hirmun merta pohjatonta mittailee, mutta eipä pohjaa löydä, vaan taasen takaisin kiirehtii ja väkivaltaisesti henkeänsä vetää eikä rauhaa saa.—Mutta ettei jo sammu tämä palo.

TIERA. Anna palaa vaan.

KULLERVO. Nouse sateen hattara ja tukehuta hurja liekki!

TIERA. Tässäpä nyt mahtisi lukeaksi näemme; annappas, jos hattara sua kuule.

KULLERVO. Mies, elä pilkkaa tee, mieleni on kuin ukonpilvi synkeä ja kamoittava.—Tiera, tämä valkea mua vaivaa.

TIERA. Sinä hullu, sen itse viritit.—Mutta peijakas! koska vaivaa sua liekki, niin mene Hiiteen sen vaiheilta, koska ei hattara sua tottelevan näy.

KULLERVO. Hävitys ja kuolema! sinä vimmittua kiusaat, porsassilmäinen juoppo. Malta sanas, mies, sun muuten pian moneksi repiä taidan.

TIERA (menee ja kyhnäsee Viksaria). Viksari, nous ylös; tästä tulee tappelus.

KULLERVO (itseks.) Mun murhe voittanut on. Mihin astelen nyt? Kenties isäni huoneesen? Siellä ehkä Kimmo mua kohtelee kuin ystävä; muilta maan piirin päällä en leppeyttä vartoa taida.

TIERA (tarttuen Kullervon käsivarteen). Porsassilmäinen, sanoit sinä, ja juoppo, mutta näistä sanoista tahtoisin tarkemman selityksen.

KULLERVO. Hellitä!

TIERA. Ensisten selko asiasta. Minä tahtoisin sinulta, näetkös, kysyä yhtä seikkaa.

KULLERVO. Juovuksissa olet; lähde tiehes. Hellitä käteni!

TIERA. Juovuksissa? Kas siinä yksi pykälistä.—Viksari, nous ylös, Viksari.

KULLERVO. Pidä rauha, ystäväni.

TIERA (aina halliten K:voa käsivarresta). Sinua en juuri pelkää, ehkä vahvakin olet ja vihassasi hirmuinen.—Mutta tahtoisinpa sinulta kysyä yhtä asiaa.

KULLERVO. Käy tyköäni.

TIERA. Porsassilmäinen, sanot sinä?

KULLERVO. Niinpä sanoin.

TIERA. Sinä todistat sen? Tästä tullaan vähitellen selville poluille.

KULLERVO. Sinä kiusankappale! (viskasee tyköänsä Tieran, joka kiirahtaa nurin. Kullervo menee).

Viides Näytös.

(Kalervon huone. Tumma yö. Kimmo mielipuolisena, seisoo keskellä huonetta).

KIMMO. Ha ha ha! Onpa valkeus taivaassa nyt kallista, koska näin tummasti ja säteetönnä loistaa tänne ylijumalan ikuinen loimo, ja päivän melkein yöksi muuttaa. Mutta muistuttaapa tämä päivä päivää toista menneestä ajasta. Näin himeä ja sumuinen oli myös se, jona karastetusta kaaresta vinhan nuolen miehen hartioihin ammuin, että nurinniskoin kiirahti hän tanterelle. Mutta suohon syvään hänen kätkin, ja olispa kaikki hyvin, jos ei korvani sieltä tuota huuhkaimen huutoa kuulisi, joka lakkaamatta kaikuu tänne. Tahi hairausko kaikki olis, vale korvissani tämä ääni? Sillä tuntuu kuin ei istuisi pääni juuri oikeilla tiloilla, vaan viistoon vetäisi. Eikä ihme, koska vuorokausia kolme sen päällä seisonut olen.—Mutta mene maata taasen, Kimmo, mene maata, ja vedä peitto yli pääs. (Päättyy makaamaan eräasen huoneen loukkaasen.— Kullervo tulee).

KULLERVO. Autio on pesä, josta kotka sekä emän että pojat vienyt on; se ahne kotka, kuolo, on riistänyt tämän pesän tässä kuusten juurilla.— Kylmä ompi emon hiilos, isän kiuas kylmä ja silta tuossa siivoomaton; se ennen sisareni lakasema, hänen lehdittämänsä. Missä nyt asuntonne, tämän huoneen entiset lämmittäjät ja siivoajat? Siellä, mihin saatoin teidät minä, joka seison tässä kuin kulon polttama

honka öisillä ahoilla, ja tyhjyydessä, jonka itse tein, nyt tahtoni mukaan meuhata saan. Oi! nyt öitten yö on tullut, kaikki kansat maata menneet ja ainiaksi nukkuneet; minäpä vaan valveille jäin, omistajaksi asuttoman mailman, jossa suukaimaa ei löydy, ei kylänmiestä, jonka luoksi menisin hämärän-aikaa viettämään. Ja tällä yöllä ei tuuli käy, ei metsä humise, eikä kehräile siikko sammaleisella kalliolla; sen tyyneys on ikuinen, ja pimeys tyyneyttä syleilee. Oi aamuton yö! Untolan palo leimuu!—Pois paita rautainen, sinä poveani ahdistat! (viskasee rautapaidan päältänsä lattialle. Kimmo heräyy).

KIMMO. Ken häiritsee uneni?

KULLERVO. Kimmon ääni!

KIMMO (tulee esiin). Mitä tahdot, mies?

KULLERVO (likistäen Kimmon kättä). Terve, ystäväni! sun luulin tästä murhe-huoneesta jo kauvas siirtyneeksi, mutta kohtaanpa sun vielä ja iloitsen, sillä tuska mieleni käsitti, koska yksin tässä seisovani luulin.—Minä tulen Untolasta.

KIMMO. Terve tuloa huoneesemme, korkea ruhtinas!

KULLERVO. Mitä haastelet?

KIMMO. Tämä huone on matala.

KULLERVO (itseks.) Näyttää kuin ei tuntisi hän minua, vaan tuijottelee päälleni kuin mieletön. Hän järkensä on kadottanut.

KIMMO. Tässä huoneessa ankara Kalma kävi ja kaikki kontoonsa tunkkaiseen vei, vaan Kimmon jätti, ehkä työläästi hänkin pelastui sen kourista.

KULLERVO. Nämät tapaukset tiedän.—Kuinka on laitas?

KIMMO. Paremmiin toki. (Huokaa).

KULLERVO. Ole iloinen, ystäväni!

KIMMO. Ei aikaa iloon, koska salaisuutta mun mietiskellä täytyy.

KULLERVO. Mikä on se salaisuus?

KIMMO. Saitko tiedon, mies? Syvällenpä se maahan kätettiin.

KULLERVO. Kimmo, elä katso päälleni noin aaveen tavalla!

KIMMO. Mistä maasta olet?

KULLERVO. Nyt leikkiä lasket. Sinä et tuntisi Kullervo, kumppanias Untolan päivistä?

KIMMO. Hänen tunsin, mutta nyt en häntä nähnyt ole, sitten kuin tästä hän läksi, puettuna rautapaitaan. Sinä, kenties, sanoa taidat, missä nyt löytyy keltakiharainen mies?

KULLERVO. Hän on tässä; Kimmo, minä Kullervo olen.

KIMMO. Ammenna sitten, taivas, kirousta päällensä niin kosolta kuin ennen, koska rapaa sadoit, tahi niinkuin meri, koska se vettä vuosi: sumea on tämä tarina, mutta kaukaisimpia aikoja se kertoilee.

KULLERVO. Sinä kiroilet?

KIMMO. Sen te'en, mutta tuumailtuani enpä oikein tiedä, ketä ennen mun kiroilla pitäis, häntä vai itseäni.

KULLERVO. Jätä kirous ja ole iloinen!

KIMMO. Iloinen kuin pääsky eikä murhetta yhtään!

KULLERVO. Oikein! Iloisia olla tahdomme ja hauskesti asumme tässä kahdenkesken: sinä ehtoisilla saaliinesi järveltä palajat, minä metsän korvista, ja niin yhdymme tähän iltapystyvä viettämään.—Mutta nytpä valoa ja lämmintä tarvitsemme. Mistä löydän tulukset, missä on karkku, pii ja taulaa? (Etsii kiukaalta). Loimottavan tulen teen. Tässä ovat. (Iskee). Kaikki käy hyvin! Näetkös, minä isken kuin Ukko pilvien päällä.

KIMMO. Miksi ansaitsisin lavolla poltettaa?

KULLERVO. Mitä haastelet? Toisella tavalla leikkiä laske!

KIMMO. Tapahtukoon mitä jumalissa päätetty on; mutta saata tänne tuohta sata pihtiä ja tervaksia tuhatta rekeä, sillä olenpa sitkeätä juurta enkä juuri leikin menehdy.

KULLERVO (itseks.) Häntä turhaan manaan.

KIMMO. Et toki mua teurasta kuin karitsaa; käyppäs ensin vähän rinnusteloon. (Astuu uhaten K:voa kohden).

KULLERVO. Mikä aikomukses?

KIMMO (astuu takaisin ja sieppaa käteensä rahin, jolla uhkaa K:voa).
Sanoman ihmisten pitää: kalliisti henkensä Kimmo myi.

KULLERVO. Siivosti, mies! (Tempaa häneltä rahin, jonka hän viskasee pois). Jos vihakäsin mua kohden vielä liikahdat, niin ulos huoneesta joudut. (Rupée taasen tuluksiin).

KIMMO. Mies, sinä karvani pöyhistymään saatat. Mikä voima sun suosta nosti, johon vuosia kymmeniä sitten sun syvälle hautasin?

KULLERVO. Käy järkees, Kimmo, ja havaitse entinen toveris, Kullervo.

KIMMO. Sen valehtelet; Kullervo merkkiä otsassansa kantoi ja sentähden häntä tähtipääksi sonniksi kutsuttiin, Untolan Tähtiöksi.

KULLERVO (heittää kädestänsä tulukset. Itsekseen). Pimeys olkoon, pimitköön järkeni valo myös, niin kuin häneltä tuossa; ehkä vähemmin tuntisin kauhistuksia näitä.

KIMMO (ottaa laattialta rautapaidan ja viskasee sen Kullervoa kohden, joka toki väistää). Mene Hiiteen, Untolan peto! (Juoksee ulos).

KULLERVO. Tämähän on kuolemata kamalampi. Aatus hämmästy, koska elinkauttani taakseni katsahdellen, enkä tiedä miksi synnyin tänne ja ken mun synnytti, en tiedä. Kaikki sekoitus on ja hirveä yö!—Jos rukoukseen kävisin, häneltä armoa anoisin, joka pilvi-vuorilla vallitsee?—Mutta maksaisko se vaivaa? Sinä mieletön! Korvansa ennen kirahduksen pienen lintuisen mailman ääristä kuulisi, kuin Kullervon äänen, vaikka ämyrillä hän huutais, että kajahtelis avaruus. Pois rukous ja kyyneleet! nyt keinos ainoa on kuolon tie; kuolla tahdon, jo ennen päivän nousua astun Tuonen sumuiseen ilmaan.

KALERVON EMÄNNÄN ÄÄNI (maan alta).

KULLERVO. Mikä ääni tämä? Lemmen lintuhan se lauloi. Emoni ääni, joka kaikui Manalasta, nimeäni mainiten!

K:N EMÄNNÄN ÄÄNI. Kullervo!

KULLERVO. Hänen äänensä! Kaiju, ääni, veisaa menneistä kevä-ilmoina, laula kehtolaulu, ja kuuntelenpa kaiken yön enkä kuolemaan riennä.

K:N EMÄNNÄN ÄÄNI. Kullervo!

KULLERVO. Minä kuulen. Mitä tahdot?

K:N EMÄNNÄN ÄÄNI. Tuskas, poikani, hautani levosta mua pakoittaa käymään. Mutta voi, minä en sitä lievittää taida! Yksi koetus toki: Ukkoa pilvein päällä rukoilla tahdon edestäsi, vaikka kovin rikkonutkin olet. Minä riennän.

KULLERVO. Sinä lempeä ääni, mun vielä hetken saatat elämään. No, siks' kuin aamu koittaa. Huomisauringo ei näe enään miestä. Mutta huoneessa tässä, tässä kauhistuksen kodossa en viivyttele; metsään riennän. Oliko se emoni ääni, jonka kuulin, vai hourailinko? En tiedä.—Mutta metsään nyt. (Menee).

Näytelmälaitokset muutetut.

(Yö; metsäinen seutu. Sinipiika tulee).

SINIPIIKA (itseks.) Loista, kuu, ja osoita Kalevan sankareille tie, salakarit heille kaikki tarkasti näytä, ettei venheensä särkeyis, koska Pohjaan he matkustavat kirjokansista Sampoa saamaan. Surmasi

hirmuinen Kullervo Pimentolan kauniin tyttären, mutta silloinpa katkesi side, joka Pohjolan ja Kalevalan sovintoon liitti, ja toisiansa vastaan nyt taasen kääntyivät sukukuntain aseet, ja onnen ikuisen nyt maamme periä taitaa. Jos ompi niin, niin kasvoipa tuhosta onni.—Loista, kuu, ja kirkasta tiensä. Mutta kosken alle, tuohon, he venheinensä pysäyvät. He ehkä päivän nousua siinä odottavat.—Nyt miestä kolme maalle astuvan näen, ja tätäkohden he käyvät. Tunnenpa heidän, tunnen viisaan Väinämöisen, seppä Ilmarin ja nuoren Kaukomielen. He kaiketi tietänsä tutkistelemaan käyvät ylitse niemen tässä.—Mutta ken lähestyy tuossa? Ei ole se elokas mailman tämän, vaan haahmo muuamen kuolleen. Lumikelmeä hän on ja vauhkosti hän astelee. (Kalervon emännän haamu ilmestyy.)

HAAMU. Terve, neitoinen! Olen mä haamu kuolon maasta, mutta ennen, eläissäni täällä, näitä tienoja polkeissani, olinpa emäntä Kalervon ja onnettoman Kullervon äiti. Ja hänenpä tähtensä nyt hautani levosta läksin, kävin pilvien hallitsijaa rukoilemaan, että toki hän armahtais miestä kohtalossa kiukkuisessa; mutta turhat kaikki huutoni, ei kuule hän emon ääntä. Sentähden sinua nyt rukoilen, Havulinnan armas neito, sinua Ukko jumalan suositelmaa, että välittäjäkseni rupeisit, koettaen lepyttää Pitkäisen mieltä kohtaan poikaani onnetonta.

SINIPIIKA. Oi haamu Tuonen maasta! miksi armoa anot miehelle, joka armon niin ylpeästi katsoo ylen, rikoksesta rikokseen heittäypi, taivasta ja maata pilkaten?

HAAMU. Masentunut on jo mielensä ja metsiä käy hän murheissansa.

SINIPIIKA. Hirmutöitä täynnä on tiensä.

HAAMU. Kova onni tiensä pahoin käänsi.

SINIPIIKA. Sulle asian ilmoitan: Koetinpa kerran, ajalla vielä otollisella, tiensä oikealle kääntää, mutta neuvoilleni nauroi hän ja virnaten mun tyköänsä poisti. Poikas, emo koito, on itse syypää kohtaloonsa kovaan.

HAAMU. Ei muistele syitä äiti, hän lastansa lempii vaan.—Armas impi, hän viatonna rinnoillani maannut on.

SINIPIIKA. Silloin karitsa viaton, nyt verellä tahrattu peto.

HAAMU. Kaunis oli hän helmassain, se pienoinen.

SINIPIIKA. Mene rauhan kammioosi, kurja vaimo.

HAAMU. Se hopea-sauvasein!

SINIPIIKA. Hän unohda pois!

HAAMU. Sinä omenani kultainen! Silloin helmani nailmas oli ja sinä mun mailmani päivänpaiste.

SINIPIIKA. Sua surkuttelen, mutta muuta en voi sinua kohtaan.

HAAMU. Mitä tiesit silloin, poikani? Mitä tiesin minä? (Peittää silmänsä ja itkee).

SINIPIIKA. Oi haamu armahin! sun murhees sydäntäni leikkaa. Vaimo, käy tuonen tupaas takaisin; pyyntösi täyttää tahdon ja poikasi edestä pilvien Pitkäistä rukoilla.

HAAMU. Sinä lupaat sen?

SINIPIIKA. Lupaan ja vannon.

HAAMU. Sua kiitän, ihana impi, ja toivon sulle onnen kaiken.—Mutta rientää mun täytyy täältä. (Kato).

SINIPIIKA. Ääneni tykönsä koroittaa tahdon. Jos tulta hän iskee pauhinatta, niin suostuu hän pyyntööni ja lempeä mielensä on, mutta jos jyräys leimausta seuraa, niin hyvää ei odottaa voi. (Rukoillen). Hallitsija korkeuden, sua, toisen puolesta rukoillen, nyt lähestyn.—Ei tahdo hän vastausta antaa. Sä armahda onnetonta poikaa Kalervon. (Leimaus ja hiljainen jyrinä). Nyt mielensä ankara on.—Häntä armahda katalan emonsa haamun tähden. (Leimaus ja kova jyrinä. Sinipiika juoksee pelästyneenä pois. Kullervo tulee).

KULLERVO. Mua vaivaa tämä ilma: tulen leimahtaissa kummituksia hirveitä pilvissä näen, uroita tulipunaisilla otsilla liikkuu siellä irvistellen tänne; ja hongat tuossa, koska väläys taivaalla käy, muuttuvat peikoiksi partaisiksi ja uhaten päälleni silmänsä iskevät.—Mitä tahdotte minusta? Rauhassa mun kuleksia suokaat kanerva-kankaalla tässä; ollaan sovinnossa me, koska käyvät sotaa luonnon voimat.—Ystävät! Mitä sanoisin nyt?—Kas tuota pilven-nokkaa tuossa, avattu lohikärmeen kita; se hien

otsaani pakoittaa. Elä katso sinne, vaan maahan silmäs luo ja jatka ties. (Katselee ympärillensä). Tämän seudun tunnen. Riekkokangas? Oi keto kirottu! Tässä tuskitteli impi nuori, tästä niinkuin kurja pääsky kiirehti hän koskeen, jonka kohinan kuulen.—Sinä vaisu ääni Manalasta, joka tänne saatoit miehen, sinä kaiketi Hiien olit.—Mutta käyköön näin. Tämä paikka on oiva päätösmerkki retkelleni täällä, tässä kuolla sopii, tässä kanerva valittaa ja itkee. (Vetää miekkansa tupesta). Olethan, miekkani, verta syytöntä juonut, miksi siis et syylistäkin joisi? Vastaukses äänettömän ymmärrän; sinä himoot, kirkas teräs, vereeni virumaan päästä. Mutta ken tulee? Mene hetkeksi huotraas vielä (Väinö, Ilmari ja Lemminkäinen tulevat).

ILMARI. Vuoden aika on jo myöhä, mutta pauhaa vielä ukkoinen.

VÄINÖ. Se syksyä lenseätä ennustaa.

ILMARI. Salamoita näin kestäviä en muista nähneeni vielä. Tuntui kuin olisi taivas vihoissansa maan tahtonut kartuksi polttaa.

VÄINÖ. Yö, tämmöinen kuin tämä, on kamoittava, mutta juhlallinen.

ILMARI (havaitsee Kullervon). Ken siinä? Ihminen vai aave? Kullervo! (Vetää miekkansa ja aikoo pistää K:voa, mutta Väinö estää häntä).

VÄINÖ. Mielesi malta!

ILMARI. Pois edestäni!

VÄINÖ. Seis, mies!

ILMARI. Enkö kostaisi naiseni verta?

VÄINÖ. Katua taitaisit toki, koska tehty on työ.

ILMARI. Katua? (Lemminkäinen tulee).

VÄINÖ. Nyt ei verenvuodatusta.

LEMMINKÄINEN. Miekkasi huoteraan pistä ja anna kurjan elää.

ILMARI. Päästäkää minua!

LEMMINKÄINEN. Ei askeltakaan.

VÄINÖ. Katsos muotoansa; hänen päällensä tahdot miekalla käydä?

ILMARI. Hän naiseni armaan murhasi, verisesti surmasi Pohjolan kauniin tyttären. Ainiaksi iloni ja onneni hän vei, tuo rosma tuossa, ja jätti mulle nokimustan mielen.

VÄINÖ. Mieltä mustempaa vielä kantaa hän. Oi muotoansa kamalaa! Sydän kärsii silmän häntä katsellessa. (Kullervolle). Mies, miksi seisot siinä niinkuin jäätynyt, kuin ales pilvistä viskattu ja ensi kerran näkisit, kuinka eletään alhaalla täällä? Onko henkeä sinussa?

KULLERVO. Pilvistä.—Mitä tahdot?

VÄINÖ. Taidat siis toki puhua.

LEMMINKÄINEN. Sinä kurja mies, miksi näillä tienoilla viivyttelit? Jätä Suomen saari ja vaella niin kauvas kuin kantaa maa.

KULLERVO. Mutta mikä on asia? Miksi, hetki sitten, edessäni tämä kiivas temmellys? Vaikka kuulin, enpä kuullut toki, vaan mustina varjoina teidät edessäni kiitelevän näin. Yksi mua kohtaan miekkaansa uhaten heilutteli, toiset käsivarteensa ryhdyit, ja kanssansa rinnustelivat; tämän näön näin. Mutta tiedämpä asian, tiedän, että tahdotaan henkeä miehen, että Ilmarinen, koston himosta kiukkuinen, verta verestä velkoo.—Tässä rintani, seppä, jos mielit, pistä tänne. Minä emäntäsi murhasin, kauniin hämärän immen, joka kuitenkin paimenensa leipään leipoi kiven ja orjaksi nimitteli häntä.

ILMARI. Pahoja töitäs luetella mielit?

KULLERVO. Surma ja kuolema! hän kehnoksi orjaksi mua haukkui ja olipa tämä kuin jääkylmää vettä tulikuumaan kattilaan ammentaa: vereni kuohui, hiukseni pystyyn nousit ja maa ja taivas pimenivät silmissäni. Ja nostinpa käteni ja haamu, joka edessäni seisoi, kaatui nousematta enään. Niinpä tein, tein Hiien työn, ja tuskin tiesin mitä tehnyt olin, ennenkuin hänen maassa makaavan näin. Silloin talostasi siirryin pois, ja tuntui, kuin olisin uneksunut. Ja siitä asti on eloni ollut myrskyinen yö, koska ukkoinen

käy, kalliit runnootaan, metsät palaa, ja korkeus joka hetki vaeltajaa uhkailee, joka kamoen laaksossa käy.—Mitä aattelet, mies Suvantolasta?

VÄINÖ. Aattelenpa, että hänelle, jonka mieli muotoinen tämän yösen on, jota kuvaillet, ei nouse täällä enään rauhan päivä.

KULLERVO. Jo Tuonen veräjällä seison ja niittuunsa synkeään sisään käyn jo ennen aamun koittoa, joka kohta onnen päiväksi valkenee teille, onnen lapset.

VÄINÖ. Henkipattouteen en toki sua kehoittaa tahdo.

KULLERVO. Tervehtikää tää päivää, te, joille se onneksi koittaa; minulla ei kanssaan enään tekemistä. Tervehtikää häntä ja iloisesti eläkää ja kauvan ja paremmin kuin poika katala. Kerran hänkin, hän, poika Kalervoisen, tänne joutui, mutta kuinka, koska ja miksi, enpä tiedä sitä, ja kuinka elonsa ollut on, en tiedä sitä; mutta olipa se helteinen, sen tunnen hien jäljistä poskillani vielä. Toki on sen päätös tässä ja Tuonen tie nyt alkaa, mutta missä on sen loppu? Mitä kansaa kohtaa minua joutuissani maahan kaukaiseen? Kuinka tervehtivät miestä tulevaa sen asujamet, hymyillen vai irvistellen, tahi itkevätkö ympärillä kaiken pitkän yön?—Väinö, sinä voimallinen laulaja, joka käynyt olet maassa takana yhdeksän meren, anna mulle tietoja sieltä!

VÄINÖ. Kullervo, nyt turhaan tutkaelet, mutta sen toki tietää mahdat, että palkka siellä maksetaan sekä hyvän että pahan.

KULLERVO. Mulle sanottu on, mutta enpä toki muista, ken tätä haasteli ja koska, mutta näin hän lausui: Koska viimein Kalman retkellä meristä yhdeksännen ehdit, niin Kynsikosken kohinan kuulla saat ja lähestyväs tiedät maata ankaraa. Mutta jos astut harjulle sen vuoren, joka jyrkästi meren rannalta kohoaa, jos sen kiireelle kiipeet ylös, niin Tuonen pellot näkyy, sen metsät pimeät, sen enokas virta ja ne ahot lakeat ja ehtoiset, jotka pitkän ikävyyden saattavat ja kaiken tämän päällä kaarteileikse murehtiva, pilvinen taivas. Tämänmoinen tienoo silloin edessä, jonne voima salainen sua ajaa; et tahtois käydä kohden sinne, käytpä toki. Oi synkeyden maa! Miksi synnyin näitä kaikkia näkemään? Mitä miehestä tänne? Oi hämärän maa!—Mutta kamoisinko tielle lähteä, jonne monta täältä itse lähettänyt olen? Sitä vuotta hirmuista nyt nähdä himoon ja kuulla kosken pauhinaa.—Väinö, Ilmari, seppä Ilmari ja Kaukomieli!

VÄINÖ. Mitä tahdot?

KULLERVO. Tässä nurmi ihana itkee, että katkesi kerran tässä nuoren immen sydän; tässä juuri. (Itseks.) Oi neitoinen, elä punehdu noin ankarasti!—Miehet Kalevan, mua kuulkaat!

VÄINÖ. Kuulemmepa huutos. (Pitkällinen äänettämyys; Kullervon katsanto on teroitettu Kalevalan miehiä kohden). Mitä on sulia sanottavaa?

KULLERVO. Eikö ole tuo päivän kajastus, idässä tuolla? (Väinö, Ilmari ja Lemminkäinen katsahtelevat vasemmalle. Kullervo pistää itseänsä miekalla ja kaatuu).

ILMARI. Kas! nopea oli pojan miekka.

VÄINÖ. Oi hurja, onneton!

LEMMINKÄINEN. Hän jo veressänsä viruu.

VÄINÖ. Tätä odottaa taisimme; olihan muotonsa, puheensa ja käytöksensä kuoloon aikoilevan miehen.

LEMMINKÄINEN. Ei liikuta hän jäsentäkään enään.

VÄINÖ. Masentaapa kuolo miehen, joka äsken vielä vimmoissansa mailman kappaleiksi repiä tahtonut olis. Tässä päätös tuhon, jonka lähde oli kahden veljen riita, mi ampiaisesta pienestä paisui hirveäksi kyyksi ja viimein kohdustansa oman surmansa toi. Makeasti nyt makaa väsynyt mies.—Kas lempeätä muotoa luonnon: hymyen nousee aurinkoinen jo ja hongat kankahalla punertavat; kaikki hengittävi rauhaa.—Oi, Ilmari! kuinka on nyt mieles kohtaan miestä, joka lepää tuossa?

ILMARI. Elköön kiroukseni hautaansa painako. Rauha hänelle!

VÄINÖ. Nyt miehukkaasti haastelit.—Ja Kaukomieli, sinä, tämä vakava muoto iloisilla kasvoillasi, niin harvoin niissä nähty, sun tekee monet kerrat kauniimmaksi vielä. Lemmen ihana poika, tässä tapauksen murheellisen nähneet olemme.

LEMMINKÄINEN. Rauha tomullensa!—Mutta meidänpä hänelle vuoteensa viimeinen raketa tulee.

VÄINÖ. Kosken vaiheille hänen kannamme ja venhekkumppanimme meille työssä avuljaat olkoot.

LEMMINKÄINEN. Ota miekkansa sinä (Antaa V:nölle K: von miekan). Tänne,
Ilmarinen.

VÄINÖ. Kuusten suojaan, kosken äyräälle, hautaamme Kalervon pojan.
(Kaikki menevät, Ilmari ja Lemminkäinen kantaen Kullervo).

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KULLERVO ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do

copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.